

Усмон АЗИМ

ФОНУС

Шеърлар

«SHARQ» НАШРИЁТ-МАТБАА
АКЦИЯДОРЛИК КОМПАНИЯСИ
БОШ ТАҲРИРИЯТИ
ТОШКЕНТ — 2010

Усмон, Азим

Фонус: Шеърлар. — Т.: «Sharq», 2010. — 160 б.

Ўзбекистон халқ шоири Усмон Азимнинг ушбу китобига кейинги ўн йилда ёзилган шеърларидан айримлари киритилди. Шоирнинг шеърларга кўчган руҳий кечинмалари ўқувчиларни бефарқ қолдирмайди, албатта.

ББК84(5Ў)6

ISBN 978-9943-00-357-6

© «Sharq» нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси
Бош таҳририяти, 2010

Муқаддима

ўрнида

у ё шевр

* * *

Ҳеч ким билан ишим йўқ. Бир ўзим
яшайман. Дунёдан кенглигини сездим
юрагимнинг. Мен уни бир томчи ёшимга
жо этолсайдим. Юрагим бир томчи ёшга айлангунча
неча дунёнинг умрини яшайман?.. Фақат
тез-тез ўлиб туриш лозим. Фақат
узлуксиз тирилиб туриш шарт. Ва бир баргликнинг
мунтазам титроғи керак менга. Ва бир илдининг
бу баргга садоқати. Ҳамма нарса
ўтади. Фақат
қолса, кўз ёш қолади. Бу дунёнинг чегарасини
фақат кўз ёш буза олар. Чексизликдан нари
олмосдай ярақлаганда, Тангрим
жирканмайди ундан. Тангрим
жиддий боқар унга. Тангрим
ўз заррасига қарагандай
унга қарайди.

1999

* * *

Қандай сукунат!

Оламда бир товуш бормикан?
Оламда бир товуш бормикан,
Мен тирилсам...

Мен тирилсам,
Товуш бўламан.
Товуш бўламан —
Сукунат ютадиган товуш...

Тириладиган борми?
Тириладиган борми?
Тириладиган борми? —
Мен товуш бўлсам...

1998

* * *

Ариқдан сув ичсак —
Май бўлади у.
Дунё — эски кўза —
Тутамас мастлик.
Нимага тикилсак,
Най бўлади у,
Чалсак, бу дунёни
Тарк этар пастлик.

Икки дунёда ҳам
Кезар руҳимиз,
Мангулик ўтига
Нафас қоришган.
Мастликка айланди
Бору йўғимиз —
Ҳатто суягу гўшт
Руқдан ёришган.

Биламиз, меҳмонмиз
Галвир дунёга,
Бизлар — Ўткинчимиз,
У — абад Ёлғон.

Биз Ҳаққа етамиз —
Ўтиб рўёдан,
У эса қолади —
Қисмати — армон.

Дунёнинг қисмати
Ҳамиша мунда,
Не қилсин? Ёлғондир,
Ёлғондир исми...
Дўстим, айтамизми
Бир Чин сўз унга,
ёки Абадийлик
Қолдирамизми?..

1998

* * *

Кузак хонамгача бостириб келди.
Ташқарига чиқдим. Хазондан қочиб.
Умрим тугаяпти. Келгин. Кел энди.
Ёв енган шаҳардай юрагим очиқ.

Куз боғлар бошига не иш солмади,
Ана, дарахтларнинг сўнгаллари — чўп...
Сенга айтадиган сўзим қолмади,
Сенга айтадиган жимликларим — кўп.

2002

* * *

Деразамдан ёғду тушди,
Нурларида қорлар учди.
Яшолмайман — соғинч қучди,
Қиш оралаб борсам нетар?

Чалкаш тақдир ҳукмин ечиб,
Қорлар кечиб, умр кечиб,
Гоҳ милтираб, гоҳо ўчиб,
Ҳуш оралаб борсам нетар?

Бахтсизликдан — ҳаёт топиб,
Ҳижрондан ҳам баёт топиб,
Алаҳсираб — нажот топиб,
Туш оралаб борсам нетар?

1997

Охир голиб келди кўнгилнинг майли...
Энди тирилайми, энди ўлайми?
Сукут сақлайинми, бақирайми ё? —
Гоҳида зим-зиё, гоҳо сим-сиё
Сен кезган дунёю мен сезган дунё...

Мен сенга фарқ бўлгим келмоқда бу дам,
Худди кузда адо бўлгандай кўклам.
Ўзини сингдириб, ўзини ёйиб,
Ариқ боғ бағрида бўлгандай ғойиб —
Ҳар бир гиёҳингда кўкариб бирдан.

Қушдай ҳаволарга боримни отсам,
Ўзимни йўқотсам, сенда йўқотсам.
Топганим ҳеч бўлса, арзимаган ҳеч...
Менинг руҳимдан бу телбаликни еч —
Қандай чидаб бўлмас, бетўхтов додсан?

Титрайди қўлларинг, титрайди лабинг,
Титрайди барг каби лабингда гапинг...
Сўз — етмас... тил, забон тамом барбоддир!
Кетасан... О, қолган қандай ҳаётдир?
Алвидо қарашда оғриқнинг тафти.

Дунё кетишинга тўлди... Қайтмагин!..
Юракни ҳижронга энди кўндирсам —
Йиғлаб шеърлар ёзсам бир умр... Тағин
Келар йўлларингга қараб ўлтирсам....

1997

* * *

Мен сени деб савобларга урдим бош,
Мен сени деб хатоларга қайрилдим.
Мен сени деб гуноҳ бўлдим, бағри тош,
Мен сени деб бу дунёмдан айрилдим.

«Тангрим» дедим — бир бандача бўлмадинг,
«Тангрим» дедим — тубанларга қайрилдинг.
Юз ўтирдим — хаёлимда сўнмадинг,
Мен сени деб у дунёмдан айрилдим.

Ох, лаҳзада йўқлар этдинг, бор этдинг,
Боримга ҳам, йўғимга ҳам сен ёрсан.
Мени қандай гуноҳларга ёр этдинг,
Икки дунём йўқдир, фақат сен борсан.

1966

* * *

Майда русумлардан тамом кечасан,
Дилда қолдирасан туйғунинг аслин —
Устингдан дунёни аста ечасан,
ҲАВО қиёфада бўласан таслим.
Яшалган кунларнинг барчаси унут,
Келажак кунлардан ҳайиқиш йўқдир.
Бизнинг ҳаяжондан чиқади униб,
Муҳаббат яратган бир ўжар тақдир.
Музу оловларга кирамиз кулиб,
Бир ёнда Қизилқум, бир ёнда Сибир...
Фақат юракларга боради тўлиб,
Юксак фалаклардан тўкилган шивир.
Тўфонлар бошланар — тўзиймиз сасдай,
Қумнинг заррасидай... Қайдасан, қайда?
Жодунинг дамига дуч келган хасдай
Ҳамма бахт бўлади майдаю майда.
Дунёнинг тубига ташлайди нигоҳ,
Тунларга тикилиб ҳориган кўзим —
Қанчалар даҳшатли эсимдасан, о!
Қанчалар даҳшатли унутман ўзим...

1999

* * *

Сен тонгда уйғондинг. Газга кўйдинг чой.
Бу меҳр мен учун эмас, ҳойнаҳой.

Сен оппоқ кўйлакка урасан дазмол.
Бу ишни мен учун қилмоғинг — маҳол.

Уйни супирасан, поклайсан чангдан.
Супириб отмайсан мени бу ғамдан.

Овқат пиширасан. Мўл-кўл дастурхон...
Овқатингни мақтар ўзга бир инсон.

Болангинг кўзига боқиб тўймайсан.
Сен менинг боламни ўпиб кўймайсан.

Аммо ёлғиз қолсанг эгилар бошинг —
Кўзингдан сўрамай оқади ёшинг.

Мени соғиндингми? Куйдингми?.. Раҳмат!..
Кўз ёшинг меники, кўз ёшинг фақат...

1999

* * *

Умр сенсизликда ўтиши ёмон...
Сен хабар олмайсан мендан ҳеч қачон.

Гуллар очилади. Келади хазон.
Сен хабар олмайсан мендан ҳеч қачон.

Ҳар лаҳза бу жоним, бу жоним қурбон —
Сен хабар олмайсан мендан ҳеч қачон.

Ғамни кўрганмисан? У — менман, ишон...
Сен хабар олмайсан мендан ҳеч қачон.

Ҳаётга алвидо айтмоқлик осон...
Сен хабар олмайсан мендан ҳеч қачон.

1999

* * *

Соғинишдан ўтдим... Кетар йўл туман —
Сенсизлик дунёнинг қучоғи музли.
Уйғонмоқ оғир бу йўқлиқ уйқудан —
Ҳамма нур тарк этди кул чўккан кўзни.

Соғинчнинг гуллари! Қоп-қора гуллар!
Гул эдинг барибир! Гул эдинг, ахир!..
Даҳшат сукунатда сочди қайғулар
Боғларида гули қолмаган тақдир.

Қолдирган дунёнда бўм-бўш кезаман,
Ҳечликнинг ичида ҳечман... Ҳечман.. Ҳеч...
Жунжикиб сезаман, тўниб сезаман —
Қуёш ботиб кетди. Қуёш йўқдир. Кеч.

1999

* * *

Сенсиз кулдим —
кулгим маним
заҳар бўлди.

Умр кўрдим —
Умр сенсиз
кадар бўлди.

Ҳар бир лаҳзам
сен тарафга
бўлди сафар.

Сенсиз ўлдим —
тирикликдан
баттар бўлди.

1999

Гул юзини кўрмасдан баҳоримиз ҳам ўтди,
Қуёш нурига интиқ наҳоримиз ҳам ўтди,
Ҳаммадан пинҳон тутган асроримиз ҳам ўтди —
Ўтди орзу-умидлар — қолган кун ғариблиқда.

Қайлардан келди шамол? Қайси аъмолга шарҳдир?
Энди жаъми аъмолга бизнинг юраклар тахтдир,
Дунё боғида хазон биздан ҳам учган баргдир —
Энди дил Вақтда оққан соғинчи мактублиқда.

Етганда эллик ёшга тиниди умрим охир,
Ҳар тола ёғдуниким жонимдан уздим бир-бир,
Воҳ, зулматнинг ичида ёруғлик бўлмоқ оғир —
Аммо барча ёруғим зулматдан мағлублиқда.

Йиғлама! Кетса кетар бағри қон бахт кўлкаси,
Барибир ҳўл бўлмагай тош дунёнинг елкаси,
Ишқдин бизга тегди айрилиқнинг ўлкаси —
Йилларга видо айтдик соғинчга мансублиқда.

1999

* * *

Мен сени соғиниб
Ақлимдан оздим,
Ёнингга учгани
Қанотим ёздим.

Учгани йўқ эди
Аммо осмоним...
Осмонсиз дунёда
Қолдик-ку, жоним,

Мен сени соғиниб,
Йўлларга чиқдим.
Фамим танҳо қолган
Чўлларга чиқдим.

Юргани йўқ эди
Йўлларим аммо.
Бизга қолгани шу —
Йўлларсиз дунё...

Мен сени соғиниб,
Сўйламоқ бўлдим,
Сўзни куйга бериб,
Куйламоқ бўлдим.

Аммо сўз йўқ эди
Куйлайин десам...
Гунгу лол дунёда,
Қолдик-ку, эркам.

Мен сени соғиндим,
Фақат соғиндим,
Тош соғинч ичидан
Йиғлаб талпиндим.

Висол йўқ... Ҳижрон бор...
Ҳижрон, суйганим,
Мендан ҳам бебахтим,
Бахти куйганим...

1999

Сен яшар кўчадан мастона юрдим,
Толига суяниб энтиқдим-турдим.
Сен кўрган маконни кўнглимга солиб,
Энг ёруғ, энг тоза бир дунё қурдим.

Сен яшар кўчанинг тошлари кўпдир,
Тошига тўкилган ёшлари кўпдир.
Ҳар битта тошидан сени сўрасам,
Бекитган дардингнинг фошлари кўпдир.

Сен яшар кўчада бир йил кун бўлди,
Сўнгра асрлардан узун тун бўлди.
Соғинчнинг ҳолидан бир бор хабар ол —
Тун ичра ўксиниб, бағри хун бўлди.

Сен яшар кўчанинг бир эшиги берк,
Эшикни очолмас на гадо, на бек.
Кимга очилади, ўзи билади —
Қулфини очиб қўй — эшикка бер эрк.

Сен яшар бу кўча энг сеvimли байт,
ёдаки ўқийман — юрагимда қайд.
«Мен билан юр» десам — сенсиз юрмайди,
Бу сенсиз кўчани нима қилай, айт?

Сен яшар кўчага бўлмайди тўйиб,
Уни олиб кетдим, елкамга қўйиб.
«Оҳ» урсам, эсимга тушган чоғларинг,
Йиғлай деворига бошимни қўйиб.

1999

Шам ёнар. Дераза очиқ. Елвизак.
Пириллар жонсарак капалак — хона.
Туннинг шарпасидан дастурхон тузаб,
Ёруғлик мавжини ичдик шоҳона.
Биз билан — дунёни унутиб бир дам —
Энтикиб — эркига ташлаб ўзини,
Гуссани унутиб, айлади байрам
Голиб бахт — чарчоқдан юмиб кўзини.
Юракка куй оқди, кўнгли ёришиб —
Моцартнинг мусиқа кошонасидан.
Ёнди шам — елвизак билан олишиб,
Нур тараб бахтнинг нақ пешонасига.
Юракка ғарқ бўлди ҳар бир онимиз —
Жавон, эски стол, китоблар, гилам...
Қандай ноқонуний, қандай қонуний
Дунёдан айрилиб қолмоқ сен билан.
Сандиққа қулфланди оғриқ хотира,
Парвардигор айтди: «Бу висол — сўнгги...»
Шам ўчди. Қўрқмагин. Қолдик тун ичра.
Иккимиз адашиб кетмасак бўлди.

1999

«ЛҰЛИ ҚҰШИҚЛАРИ»ДАН

Бўсадан сўнг бўйнингда
Қолади ой сурати...
Сийнабанднинг қўйнига
Ойни киргиз судратиб!

Ҳевво!
Гулхан ёнади —
Рақс тушасан «қарсо-қарс».
Бўйнингга қўл солади
Аллақайдан келган маст.

Силтамайсан қўлини,
Рақсга тушасан кулиб.
Ўчган ўтин кулини
Нотинч ел ўтар юлиб.

Ҳевво!
Рақсинг — даста шашт —
Ҳаракатда чалкашган...
Кайфи тарқаб турар маст —
Чарчамайди чақнашдан.

Ой чиқар шарқ томонда,
Дарахтга кўлка чизиб.
Ярақлайди осмонда
Менинг бўсамнинг изи...

Мен пичоқни тирайман
Туннинг бағрига нохос.
Келар зулмат бағридан
«Севмайман!..», деган овоз.

Типирчилар тун — пичоқ
Дастигача ботади.
Гулханнинг чўғи, бебок
Кўзларида ботади.

Бошига энгашар жим
Осмон — ғамлардан беҳол.
— Сени пичоқлаган ким?
— Мени ўлдирган... Шамол...

Мен бораман. Бу ситам —
Аламинг сўнмагайдир.
Бу осмон остидан ҳам
Кетмасам бўлмагайдир.

... Ўқ тун бағрин ёради —
Зулмат улгурмас боқиб...
Шамол учиб боради,
Елкасидан қон оқиб...

1999

* * *

— Сезиб тонг бўйини — қушлар уйғонди,
Кўзимга нур тегди — қушлар уйғонди.
Сенсиз тун ўтганди, кун келар сенсиз,
Бедор ҳолимда ҳам тушлар уйғонди.

— Ошиқнинг ҳаёти тушдир, азизим,
Тушлари бир гўзал ишдир, азизим.
Қалбингдан узлуксиз қушлар ясаб тур,
Соғиндим — мен томон учдир, азизим.

— Боқ, қуёш чиқмайин, қайтадан ботди.
Қишнинг оқшомида юрагим қотди.
Қанотли қалбимнинг «оҳ»ин эшитдим,
Уни ким йиғлатди, уни ким отди?

— Тақдирнинг овчиси бурчдир, ёлғизим.
Бу ҳаёт бешафқат кучдир, ёлғизим.
Бедор чоғингда ҳам туш кўргин, туш кўр,
Англагин, муҳаббат тушдир, ёлғизим.

2000

* * *

Кўзни қамаштирган қуёшнинг нури
Юракка етмади бугун. Рук — совуқ.
Бу музли ҳолатнинг гамгин сурури
Шеърү қалб оралаб кезинди ёвуқ.

Ғуссага кўмилиб ўлтирдим сенсиз,
Найнинг ноласидай оғриди юрак.
Сени соғинмоқнинг азоби — тенгсиз,
Сен деб йиғламоқнинг ҳасрати — ипак.

О, ғусса юракни этди парвариш!
Бу дамда — ёшини тиёлмаскан кўз,
Ҳатто мумкин эди тангрига бориш...
Тилимга келмади «кел» деган бир сўз.

1999.

* * *

Маънолар йўқолди сўзларимиздан,
Фақат титроғида дардимиз аён.
Қийноқдир тикилмоқ — кўзларимизга:
Шунча ҳам бўлурми ғусса бепоён?!
Бизларга бегона тутар ўзини —
Қисматга боқдикми бир бор ножўя?..
Лабдан кузги баргдай тушди узилиб,
«Мен сени севаман...» деган фожиа.
Чарсиллар мияму бошимда садо —
Узилгандай осиқ чолғунинг тори.
Гўё биз тўхтамай йиғлаган сато —
Гўё бахт хатодир, бебахтлик — хато:
Энди тузатмоқнинг тутди хумори.
Қуёш эса ботган. Шом тушмоқда. Кеч.
Англасак бўлмасми тилсиз унларни?
Бош эгик. Эртага қарамаймиз ҳеч —
Қайта ёзаяпмиз кетган кунларни.

2000

БЕЖАВОБ СЕВГИ

Бўлмагайдир кемалар дохил,
Бу оролга тўлқинлар қайтмас,
Бандаргоҳсиз, умидсиз соҳил —
«Кут!..» сўзини бирор кас айтмас.
Бу оролда қувонч зиңдонда,
Бу оролда ҳурдир фақат ғам.
Бу оролда боқдим осмонга —
Қуёши йўқ, юлдузлари кам.
Турналар ҳам этмайди парвоз —
Баҳор келмаслиги ғалати.
Бу оролда ҳар лаҳзам дорбоз —
Мудом қалтис мувозанатим.
Бу оролнинг ҳаёти майда,
Фақат... Фақат юраги йирик —
Бу бенажот, беҳаёт жойда
Шеър ёзаман... Шеър ғоят тирик!
Етти қават кўқдан келган нур
Руҳу қалбга майин қуйилар.
Баъзан сенсиз қолган бу умр
Тангри инъомидай туйилар.

2000

* * *

Азоб!.. О, сенсизлик!..
Торайди дунё —
Пастлигу энсизлик,
Яна... Зим-зиё!

Кўнглим — элсиз қолган
Банди Алпомиш.
Ишим ёниш, ёниш,
Кул бўлиш, ёниш.

Бу соғинч ёнғиндан
Омонлигим йўқ —
Ҳар онда ҳар лаҳзам
Юлдузбарпо чўғ.

Соғинч! — Баҳорги сел! —
Яралиш они!..
Келгин, барибир кел,
Тугамай жоним!

Кел... Қара.. О, мастман!
Дунёни ичдим!
Сен учун шундай шан
Соғинчдан кечдим...

2000

САРХУШЛИК

Ҳасратинг ҳам хушдир,
Софинчинг ҳам — хуш.
Севгинг улуф кучдир,
Севгинг — озода бурч.

Руҳимни олдинг сен,
Танимни олдинг;
Оҳангимни олдинг,
Рангимни олдинг.

Тириклигу ўлмоқ... —
Нимадир фарқи?
Ҳаёт — сени кўрмоқ,
Ўлим — ҳажр шарҳи.

Юксак қайғуларни
Кўнгил қучадир...
Фақат руҳ учадир,
Тинмай учадир.

2000

КИЙИНИШ

Терак бўйин чўзди, мўралади тол,
Дераза қизариб боқди шафаққа,
Манглайин тиради ойнага шамол —
Бир он давом этди лаҳзалик бу ҳол —
Киргунча аёлнинг тани кўйлакка.

Гилам пол устида қолди чўзилиб,
Деворда суратлар бирдан тирилди,
Бурчаклар илк бора сезди кўзини,
Юзтубан қулашга шифт ҳам уринди,
Пардага атирли ҳаво урилди,
Кўйлакка олгунча бадан ўзини.

Сукунат гиж тўлди мусиқа билан,
Сатонинг торидай титради юрак,
Сачраниб уйғонди минг Моцарт бу дам
Дилларда таралди нолалар — ипак,
Ногоҳ сочилгандай дунёга кўклам,
Енгга шунғигунча икки оқ билак.

Сақрои Кабирда қотди суруниб,
Оғзига қум тўлган аждаҳо — самум.
Помирнинг музлари оқди тизилиб,
Даралар тубида нозик чизилиб —
Момо Ҳавоними туйгани учун?

Аммо қайдан келар бечора таҳдид,
Ҳамқисмат оғриқда дил хира бу дам,
Кўзимдан ёш оқиб бормоқда юзга?..
Яшашга негадир берар халақит,
Диванга юзтубан ногоҳ йиқилган
Бечора халатдан таралган ғусса.

2000

СЎНГИ ХАТ

Эскира бошлади ғаминг... Кўзимдан
Ёш оқмас, юракка бир тош каби жам.
Ғижжак носасидай оғриб чўзилган
Таранг титроқ ичра соғинч хотирам.
Салқин шабодадай уради юзга,
Беғубор кунларнинг олис шивири.
Сенсизлик — Саҳрои Кабирда узлат
Ва ўша узлатнинг чексиз Сибири.
Сенсизлик — юракка абад ғарқ бўлмоқ,
Ғусса дунёсида яшаб униқиш;
Тонготмас умрда ғариб Шарқ бўлмоқ,
Ва шу маҳбусликка жимжит кўникиш.
Фақат... Тўфонингда руҳим ўчмас шам!
Шеърга нури етди — қийноқлар оша.
Ёнимда яшашга даъвогармисан? —
Илтимос, юрагим қаътида яша...

2000

СОҒИНЧ

* * *

Даштда баҳорнинг маст
Қизғолдоқзори.

Шамолнинг мавжлари
Алвону алвон.

Мавжларда ётибман
Соғинчдан ҳориб,

Қизғолдоқ баргидай
Ҳозир учар жон...

* * *

Кун ўтди. Тун ўтди.
Бесон-бесаноқ.

Боғлар хазон бўлди.
Кўкарди олам.

Соғинч азоблари
Ҳамон беадоқ —

Сени илк кўрганим —
Яшин ичраман.

* * *

Бир дамда ўзгарди
Ҳаво. Осмонга

Булуғлар чиқдилар.
Томчилар томди.

Мен яна шеър топдим
Азиз армондан,

Соғинчда кул бўлган
Юрагим ёнди.

* * *

Вужудимга чўқди
Оғир сукунат,

Юракни забт этди,
Руҳга қулади.

Яна тушаяпти
Бошимга кулфат —

Сабрим тугаяпти.
Сабрим тугади.

* * *

Майсалар осмонга
Интилди. Чаппор

Очилди чечаклар —
Мастона ўсди.

Бир гўзал маккорлик
Айлади баҳор,

Сенга борар йўлни
Уч ойга тўсди.

* * *

Гуллар очилмоқда
Фунчани ёриб,

Оламини тутмоқда
Майсалар ҳиди.

Бу баҳор кўзимга
Кўринди ғариб,

Келсанг, бу ғариблик
Кўринмасмиди?

* * *

Деразам ёнида
Шовуллар терак.

Бу гунг тўлғонишда
Не сир-асрор жо?

Бир оғиз суҳбатга
Зор бўлса керак —

У ҳам юксагида,
Менимча, танҳо.

* * *

Қушларнинг галаси
Кесар ҳавони,

Пирпирар капалак —
Митти таҳлика.

Имконимдан ошди
Руҳнинг залвори —

Овозим тобора
Ернинг қаъридан.

* * *

Елкамни қиздирди
Баҳорги офтоб,

Бу дам майса бўлсам —
Қиёқлар ёзиб...

Танимни тарк этса
Маъшум изтироб,

Сен ўтсанг — гуллаган
Жонимни босиб.

* * *

Хавотир олмагин.
Оташлар — кукун.

Ситамлар тугади,
Идрок узилди...

Ярим тунда аммо
Тарк этди уйқум —

Музларни ёндириб —
ёшим тизилди.

* * *

Мен чўчиб уйғондим.
Не гап? Ё, пирим!..

Одамларга айтдим
Кўрган тушимни.

Ҳамма ҳар хил йўйди
Бу ҳол таъбирин,

Бир кас ҳам билмади
Соғинишимни.

* * *

Дунёда товушлар
Ўлган. Сукунат

Юракка ташлаган
Оғир жисмини.

Бу дунё — жим соғинч,
Бу дунё — кулфат —

Тилсиз «оҳ»ларимнинг
Сўнгсиз тилсими.

* * *

Ўзинг бўлсанг эди
Қисматнинг зайли!

Унинг ҳар шарпасин
Ҳукмига кўнсам —

Гарчи яшатмади
Соғинчинг!.. Майли,

Соғинсам... Соғинсам...
Соғиниб ўлсам.

* * *

Чексиз хувуллаган
Бир ҳолга етдим.

Яшашга умрнинг
Йўқдир овунчи.

Қайдадир улади —
Сесканиб кетдим:

Кўчага ҳайдалган
Бу ит — софинчим.

* * *

Унутман. Сенсизлик
Айлади асир.

Софинч зиндонига
Отди боримни.

Нечун эшитмадинг,
Бепарвом, ахир,

Оллоҳ ҳам эшитган
Оҳу зоримни.

* * *

Дунё! Мен қаршингда
Мардона турдим —

Айт, қачон тугайди
Бу дарднинг кори?

Тоғларни бошимга
Кўтариб урдинг —

Қумнинг заррасича
Йўқдир залвори.

* * *

Юрагим... Юрагим
Созланди — мудҳиш.

Ўт чиқди руҳимнинг
Қат-қат тахидан.

Ёнғин бир чолғуман:
Муסיқам — ёниш...

Сен пайдо шу ёнғин
Беланчагида.

* * *

Фалак бор юлдузин
Этди намоён,

Нур ичра кечанинг
Ранги ўнгиган.

Юлдуззор чамандан
Кўз олмай бир он,

Сени ўйлаб ётсам,
Умрим сўнгича...

* * *

Юришди дим ҳаво.
Худо қўлади —

Шамоллар димиқиб
Яшайди токай?

Ўтган бир шамолдан
Салом йўладим,

Гўё сенга бориб
Айтадигандай.

* * *

Чорбоғлар гулламоқ,
Гашиғини сурди,

Баданин гулларга
Буркади очун.

Гуссамни яшириб,
Ичкари кирдим:

Баҳорда куз каби
Турмоғим нечун?

* * *

Баҳор кеча кетди.
Тин олди олис —

Гулдираклар отган
Отишма тинди.

Сен — дунё ўлгандай —
Йиғладинг сўзсиз —

Хазон бўлмоғимни
Юрагинг билди.

* * *

Кечанинг зулмати
Ҳаддан зиёда.

Ва яна бошимдан
Ёмғир қуйилди.

Деразанг чироғи
Ўчган. Дунёда

Бир нур қолмагандай
Туюлди.

* * *

Қирда қовжиради
Энг сўнги чечак.

Саратон. Шафқатга
Қуёш кўнмайди.

Енгди. Таслим этди
Жисмимни юрак...

Фақат юрак. Хайр.
Яшаб бўлмайди.

* * *

Ортимга қарамай
Юравердим жим —

Армон — яхлит-яхлит,
Сабрим — пайдарпай.

Соғинч даҳшат солиб
Югурди бетин —

Қўлларида худди
Ханжари бордай.

* * *

Сен ўтсанг, майсадай
Ўсади ҳасрат

Кўнглимда... Кўзимга
Тушмагин, тушма!

Ҳаётдан гўзалдир
Сен боис даҳшат,

Тушга ярашиқсан
Энди... Ҳа, тушга.

* * *

Сен ҳақда шеър ёзсам,
Қайта яралар

Ҳар бир сўз. Ҳар сўзнинг
Ноласи янги.

Дунёга янги бир
Дунё таралар —

Мендан — овозию
Сендан — шаън ранги.

* * *

Жимгина яшайман.
Яшайман сокин.

Бу ўтар дунёни
Танҳо тинглайман —

Фақат ақл билан
Этаман талқин,

Фақат юрак билан
Йиғлайман.

* * *

Бу тун очиб бўлмас
Зулматнинг тархин,

Йўлларин йўқотди
Замину замон.

«Оҳ» урдим — ўлимми
Келмоқда яқин...

Фақат сен келмайсан.
Ҳеч қачон.

* * *

Тийрамоҳ бошланди.
Тўзғиди жоним —

Чексиз оғриқларда
Ёйидим. Ўлдим.

Англадим — абаддир
Соғинч даврони...

Мен унда — негадир —
Яшашга кўндим.

* * *

Донишманда сентябр.
Бетараф кунлар...

Сен ҳақда хотиржам
Хаёллар сурдим.

Кўнглимга жимгина
Тўкилди мунглар,

Боғларда жимгина
Мунграниб юрдим.

Ғизина
сабаҳати

* * *

Ким айтди? Ҳеч кимга шеър ёзганим йўқ.
Ўзимга бағишлаб, ёздим ўзимни —
Менинг ҳам ҳасратим бир дунёдан кўп,
Мен ҳам дунё каби аммо тўзимли.

Англадим — ўзимдан кенгроқман, вужуд
Чексиз ёзилгандир чексизлик узра.
Бенажот қалбимдир ҳар ёнган ҳудуд,
Гуллаган ҳар макон шеъримга мисра.

Баҳор кўкартирган ҳар бир алафни,
Саратон сўлдирган ҳар гулни, бутун
Ўзим деб тушундим — умрталабли
Кузнинг ҳар онда бўларкан тутун.

«Ватан» сўзини ҳам шундоқ айтмадим,
Фақат лабим билан, тилнинг учида —
У сўзни мардликда оралаб топдим,
«Парвардигор» деган кенглик ичидан.

Менга таъна этма, азиз биродар,
Ҳар заррам тўлиқиб яшайман базўр.
Мени англамоққа — заррам баробар —
Бир соат бир лаҳза — дунё бўлиб кўр.

У — қисмат! — панадан гоҳо тош отиб,
Гоҳо итларига кулиб талатган.
Қўрқмайман — яшаркан кўзларим ботиб,
Мени банда эмас, Худо яратган.

2002

* * *

Юзларга ажин тушди.
Ёноклардан ранг учди.

Қумдай тўзиди тоғлар,
Дарахтсиз қолди боғлар.

Оҳ, нима солди човут? —
Тобут ўтмоқда, тобут.

Майса сарғайди ҳатто...
Нечун бесабр нидо?

Менинг ҳам руҳим чарчоқ,
Яқинми ерга кирмоқ?

Манглайга ёзилган чоғ,
Жисмлар хоку туроб...

Учрашамиз, қўрқма, шеър! —
Биздан ўсиб чиқар ер.

2004

* * *

Оромим йўқ менинг, уйқум йўқ менинг,
«Кўзни юмай» деган туйғум йўқ менинг,
Худога минг шукур, ҳушум уйғоқдир,
Юрагим уйғоқдир, тушим уйғоқдир,
Ловуллаб тураман, ўчиб тураман —
Ўзимдан ҳар лаҳза кечиб тураман.
Ўзимча ҳақ сўзлар айтиб тураман —
Ўзимга ҳар лаҳза қайтиб тураман.
Қўлимда ҳеч не йўқ, борим — дилимда,
Қўшиғим — ҳақиқат — дорим — тилимда.
Ҳар битга сўзимда топшираман жон,
Яшашим — қийиндир, ўлимим — осон...

2004

* * *

Осмон кўм-кўк.
Уфқ, очик —
бошни олиб
кетсак бўлар.

Ё сукутга
чўкиб-чўкиб,
тандан рухга
ўтсак бўлар.

Бу дунёнинг
тиниқлиги
аралашгач
рух, ичраким —

ҳасрат кечиб,
армон кечиб —
ўзимизга
етсак бўлар.

2003

Ўзимга мен янги ҳаёт тўқидим.
Тунлар бир вақтгача газет ўқидим.
Телевизор кўрдим, дорилар ютдим,
Қачон бошланади? Футболни кутдим.
Базмларга бордим, тўйларга бордим,
«Куним яхши ўтди» — ўйларга бордим.
Бозорга югурдим, кирдим дўконга,
Кўникмоқ истадим «ол-бер» замонга.
Қайдандир кўзимни юмиб ўтдим мен,
Ўзимдан ўзимни қувиб ўтдим мен.
Хокларни кўрмадим, кўкларни кўрдим,
Очларни кўрмадим, тўкларни кўрдим;
Баъзан сўзларимни эзгим ҳам келди,
Ҳатто тилларимни кесгим ҳам келди...

Аммо исён этди дилда бир даъват:
— Ўзингга ҳеч қачон қилмагин шафқат!
Шунда хатоларга назарим тушди,
Очу гадоларга назарим тушди,
Парча қотган нонга зорларни кўрдим,
Қадри тупроқдан ҳам хорларни кўрдим.
Қарадим: чархи дун — бу даври даврон,
Ёлғондир, ёлғондир, ёлғондир, ёлғон!

Дунёга ўзимни йиғиб қарадим...

Бир чин сўз ёзмоққа охир ярадим.
Ёлғон олислардан боқди тариқиб...

Бир чин сўз тарихи — дунё тарихи.

2003

* * *

Тун — эримас. Тун — тошдир.
Фақат жон бўлар адо.
Фақат бахт олис садо.
Қисмат — йиртқичдай очдир —
Бахтни ютар бехато.

Тун — эримас. Тун — метин.
Кўкармас умид боғи.
Фақат йўқотиш доғи.
Товушим сенсиз етим —
ёлғиз қолганман чоғи.

Фақат юракми?.. Мажнун
Ҳаётми? Фақат фарёд?
Юлдуз сачратиб гардун
Пасаяр. Тораяр тун...
Рухда нотаниш мазмун —
Қайта бўляпман бунёд.

2003

Йиллар карвони ўтди,
Тушлар даврони ўтди —
Энди давронлар қайда?

Ҳар оним — тўлғон-тўлғон,
Ҳар лаҳзам — уйғон-уйғон —
Аммо имконлар қайда?

Таъқиб айлади (ҳайҳот!),
Тинмай бу бўри — ҳаёт:
Чанг солди у бўғзимга.

Фарёд — бекордир... Ёху!..
Озодликми? Бордир... У
Қонга ботган сўзимда.

(Касбим эди-ку — осон,
Нени куйласам, пинҳон
Исмини айтмоқ рўйирост.

Масалан: зулмат — зулмат;
Масалан: кулфат — кулфат —
Шу холосдир, шу холос...)

...Аммо беҳиштинг нечун?
Магарким, умрим мажнун —
Гуноҳкор банданг эдим.

Ёзганларим — муваққат,
Сезаяпсан ... Ҳа, фақат
Бўрини — «бўри» дедим.

2003

* * *

Энди фақат яшаш мен учун оздир,
Қисматим «ўлиб ҳам тургин» деб ёзди...
Сени кўргандан сўнг рўй берди бу ҳол —
Соғинаркан, фақат яшамоқ малол.
Қийноқларинг етди — томуғдам — ўтли.
Умрим бу ҳаётдан нарига ўтди —
Билдим: руҳ қаърида тўлғонган гардун
Соғинчдир — ҳаққа ҳам етгувчи афсун.
Шул сабаб, Қақнусдан ўтмоққа дўндим,
Ажалдан даҳшатли ажалга кўндим
Ва бундай ҳол билан ҳеч тушмадим баҳс...
О, фақат тириклик менга керакмас.

2003

* * *

Дунё оғир ўйинчоқ —
Ҳориб-ҳориб ўйнадим:
Қўлимдан тушди, бироқ
Юракдан ҳеч қўймадим.

Дунё айёр ўйинчоқ,
У ҳам мени ўйнади.
Яратиб қўйди, бироқ
Яшагани қўймади.

Дунё тошдай ўйинчоқ —
Кучдим — садо бўлмади.
Унга меҳримни бироқ
Айтдим — адо бўлмади.

2004

Гулнинг тикон бўлганига ишонаман,
Ернинг осмон бўлганига ишонаман,
Тошларнинг шеър бўлганига ишонаман,
Фалаклар ер бўлганига ишонаман,
Яхшилар ёмон бўлганига ишонаман,
Фаришта шайтон бўлганига ишонаман,
Садоқат хиёнат бўлганига ишонаман,
Хиёнат диёнат бўлганига ишонаман,
Ёлғоннинг чинлигига ишонаман,
Имоннинг жимлигига ишонаман,
Йўқларнинг борлигига ишонаман,
Ҳаётнинг дорлигига ишонаман,
Мағлублик зафардир — ишонаман,
Ишонч мудом хатардир ишонаман.
Хазоннинг кўклигига ишонаман,
Қадрнинг йўқлига ишонаман,
Ёнсам ҳам қоғоз ёнмас — ишонаман,
Бу дунда сўзим қолмас — ишонаман,
Тунларнинг кундузлигига ишонаман,
Меванинг иддизлигига ишонаман,
Қоранинг оқлигига ишонаман,
Шоҳларнинг поклигига ишонаман...

Ишонаман...

фақат омонлик бер,
омонлик бер, замон!

...Йўқ, банданинг худолигига
ишонмайман
ҳеч қачон.

2004

* * *

Зўрлик ва Озодлик жанг-жадалида
Давом этар экан қирғину барот —
Қўрқоқ — хиёнатдан,
Шўрлик — ғамидан,
Доно — ўз ичидан топади нажот.
Тақдирга бошларин эгишмас, фақат
Таслим деб ботирлар кўтармас қўлин.
Кўниб яшамоққа

имкон йўқ сабаб —
Ёрдамга келади ботирга ўлим.
Барибир умидда яшайман...

Зотан

Бу кулгоҳ ичинда эрк танҳо чўғдир.
Ҳар саҳар уйғониб йўлга қарайман:
Озодлик ҳам йўқдир,
Ўлим ҳам йўқдир...

1997

ҲАЁТ БИЛАН СУҲБАТЛАРДАН

1

Гар сабр лабларни тишлади,
Гарчи жонни узиб бормоқда фарёд,
Ҳали бу дунёда нимадир обод —
Чунки қисматини биров муштлади,
Этагингдан маҳкам, маҳкам ушлади:
— Мени қутқаз ўлимдан, ҳаёт!..

2

Гар бахт билан олаяпсан нафас,
Нима бўлди, ҳаёт? Сенга нима бўлди?
Ҳаёт, ҳаётлигинг қачон сўнди?
Қайдан келаётир бу даҳшатли сас?
Нега бу нолага дунёнг тўлди?
— Ўлим, мени ҳаётдан қутқаз!..

2000

Бу кечада қоронғулик виж,
Хавотир ўрмалар зулматда —
Гўё чегарасиз,
баҳайбат йиртқич
Кулфатга чиққандай хизматга.

Қайдандир сепалар ёмғир,
судралиб
Туманлар ўралар бўйнимга.
Изғирин — илондай совуқ буралиб —
Киради қўйнимга.

Тоғларим қаерда,
чўлларим қани?
Одамларим, қайларга кетгансиз йироқ?
Қаршимда товланган йўлларим қани,
Қайдасан, чироқ?

Тугади!
Тугади ҳамма оловим,
Тошларим бечақмоқ —
урсам чақнамас.
Зориққанним маним, топиб қаловин —
Бир шаъм ёқсанг, бас.

Нурга талпинаман,
шилиб ўтар совуқ ёнбошимни,
Ўрмалар миямга дунёнинг зулмати.
Аммо адл тутиб бораман бошимни
«Инсон» деган унвоним ҳурмати.

Мен нон деб ўлмайман,
истамайман дунё тожини,
Ҳар қандай уқибатга охир кўнаман...
Келаётган ўлимим эса фожели —
Мен нурни соғиниб ўламан.

2000

* * *

Деворнинг тагида ўлтирибман жим,
Хаёл гирдобида.

Кўзим юмилган.

Тубимга етмайман — чўкканим сайин,
Гарчи йўқ мен каби чуқур кўмилган.

Энг тубдан — бўғилиб — оламан нафас,

Хўрсиниб — дунёга таралар ўкинч.

Ўлимнинг борлиги —

қўрқинчли эмас,

Яшашнинг йўқлиги — даҳшатли қўрқинч...

2000

* * *

Ажиб ўзгаришлар бўлар мен билан:

Баъзида шаффофман, тиниқ, енгил, кенг,

Тинч кирар руҳимга одаму олам —

«Ҳавога айландим» — хуш тортаман мен.

Ажойиб савдолар кечар мен билан:

Эриркан тафтимдан тошлик ҳудуди,

Тубанлик ёнаркан — ногоҳ сезаман,

Оловга айланиб борар вужудим.

Ажиб сеҳрларга ошноман баъзан:

Қайга борсам — боғлар кўкарар шоён,

Қайга борсам — баҳор гуллайди аъзам,

Куламан: «Мен сувга айландим — аён».

Фаройиб жодуда яшайман баъзан:

Руҳиму қалбимда илдишлар тигиз,

Улардан барқ урар ҳаёт — муаззам,

Демак, мен тупроқман! Борликка — негиз!..

Шундай жараёнда бу жоним ҳалак,

Шундай бир асосда пайдодир сўзим —

Тўртга унсурликни бажариб бешак,

Бешинчи унсурдай яшайман ўзим...

2000

* * *

Бир парча қора булут
Кўкни кетди оралаб,
Оҳ, у менинг бошимни
Келаяпти қоралаб.

Қуёш кулган оламга
Қисматим ғариб боқар.
Фақат менинг бошимга,
Ёмғир ҳам, қор ҳам ёғар.

Жим тураман. Сабрман.
Кимдан ҳам гина қилай —
Бу тошлар орасида
Тоғ бўлсам нима қилай?

2000

* * *

Хабарсизлиғда, воҳ, беҳолман — сендан хабар йўқ.
Билмайсан, не кўйман, не ҳолман — сендан хабар йўқ.
Ёнимда турибсан — не кўйсан, не ҳолсан, билмам,
Бу даҳшат қисматдаким лолман — сендан хабар йўқ.

2000

* * *

Ҳар заррадаким — вулқоннинг авжи бордир.
Ҳар томчидаким — тўфоннинг мавжи бордир.
Қатра билиб, кўнглимни паймол этдинг, воҳ,
Қўрқ, қасдингаким Оллоҳнинг ранжи бордир.

2000

Бизнинг бу умр ҳам бир жойга етди...
Ақли дўст, ақди дўст қайларга кетди?
Кўп бўлди суҳбатлар қурмаймиз ёлчиб,
Ташвишдан қочибу кўнгилни очиб.
Ёлғизликда ёлғиз юрмоқлик нечун,
Туби йўқ хаёллар сурмоқлик нечун?
Етдими дунёни уқмоқлик пайти,
Юракдан руҳ сари чўкмоқлик пайти?
Наҳот, навбат етди сокин хилватда
Ўзинг ўзинг билан буюк суҳбатга.
Болалик бўйинсам, покзод сирдошим,
Сўздошим, аҳдошим, қалбдош қурдошим —
Сени соғинаман — соғинган ғариб,
Сени соғинаман, ҳар куни қариб.
Кел!.. Майли, ўртада турсин сукунат —
Энди сўзга сизмас бизларнинг суҳбат...

2000

Кимлар нима экди бу далаларга —
Оллоҳу қисматнинг измида эркин?..
Парча ер топмадим мен нолаларга —
Тошга юрак экдим.

Тошнинг бежонлиги қанчалар тифиз,
Тошнинг беруҳлиги қанчалар зичдир.
У жуда совуқдир, жуда зич кучдир,
Ҳаёт равишига чўкмайдиган тиз,
Қаноат забт этган залворли бурчдир.

Ёмғиру қорларга — жимжит чўмилиб,
Иссиғу совуққа — ювиб жисмини,
Бир қисми тупроққа оғир кўмилиб,
Ердан базўр узиб очиқ қисмини —
Яшайди минг йиллар карахт ўкиниб,
Юраксиз ҳолидан топмай исмини.

Мен ҳам дунё узра тентираб юрдим,
Руҳимнинг кафтида титради юрак:
Тонгда ҳам, шомда ҳам қичқириб турдим:
— Кимга юрак керак?! Ў, кимга керак!..
Далаю даштларга йўлимни бурдим —
Улар ухлайверди қорнини силаб.

Экилмаган ниҳол — ҳамиша аза!..
Менинг ҳам қолмади ўзимда эрким,
Таваккал ғуссадан ясаб хулоса,
Гуддай юрагимни мен тошга экдим.

Бу тош тоғ бўлади, худо хоҳласа...

2000

ҲОРИШ

Етиб бўлмади-ку мурод-мақсадга,
Югуришдан фақат қолди-ку чарчоқ...
Худо насиб этган жангда — иззатда
Жон берган лашкардай ётибман тарқоқ.
Юрак — чавақланган, минг тилим байроқ,
Сочқин ҳолим билан оғир суҳбатда,
Умр — жанггоҳ бўйлаб «оҳ» урар яйдоқ.

Оғриққа тўлгандир ҳар бир ҳужайрам,
Оғриққа тўлгандир ошкору ботин.
Худо насиб этди! Оғриқди байрам!
Тоғларда кечади бундай ҳол бирдан —
Қумга айланмоқдан озгина олдин.

Минг йиллик чинорлар тўлар шу дардга,
Илдизлари чириб — кечганда завол,
Фалак юлдузларин отади шартта —
Шу тарзда сўнгига етади камол.
Шу тахлид бу вужуд айланар гардга —
Ҳаққа етилади шундай эҳтимол.

Эҳтимол кўкариб, гуллаб, сарғайиб,
Хирмонларда обдон янчилгандирман.
Шундан бу дунёга ўзимни ёйиб,
Рухга зарра-зарра бўлганман ғойиб —
Масалан, дон каби сочилгандирман.

1999

МАНГУ УМИД

Олам оққанида совуққа тўлиб,
Югурдим. Шавқимдан қизиди бадан.
Югурдим юракнинг жаҳдига кўниб,
Оёғимга тўқди майсалар шабнам.

Шундоқ кириб бордим қуёш ичига,
Яралиш онидан шошиб, бетартиб.
Оташи ишонди менинг кучимга —
«Бирга ёнайлик» деб айлади таклиф.

Қуёш бўлмадимми? Ўзимман айбдор.
«Фақат нур яшасин» — хаёлга тўлдим.
Тақдирга тан бериб турмадим. Ошкор
Нурни соясидан ажратмоқ бўлдим.

Бир ҳовуч кулдирман ҳозир. Ёв шамол
Жисмимни совуриб айлар тажовуз.
«Соянинг борлиги дунёга малол», —
Мен ўша гапимни айтаман ҳануз.

Учаман зарраю зарра. Беқадр
Шуълалар оламга сокин қуйилар.
Ортимда югурган соям барибир
Меники эмасдай туюлар...

1999

Мен – Мажнун.
Ҳайратда қотгандир соғлар.
Аммо ишқ вулқони қўзғалар жонда:
Қисматимни замон яшашга чорлар –
Отилиб кираман янги дostonга.

Беҳишт билан дўзах яшамас айри –
Баробар қучади ошиқ жисмини.
Жаннат ҳам – Лайлидир, дўзах ҳам – Лайли,
Унутиб бораман Қайсдай исмимми?

Мен – Мажнун.
Ўртаниб ёзаяпман хат,
Айрилиқ олови жонда қўқийди.
Ўзга дардлар билан гарчи дунё банд –
Елкамдан чўзилиб хатни ўқийди.

Мен – Мажнун.
Даврлар русми – бешафқат.
Зарурат юмушлар – тошдай бетуйғу.
Дунё, бу – эртага мактубми?.. Кўрсат!
Бу – менинг хатим-ку, менинг хатим-ку!..

Оёғини артмай ўтаётир вақт
Кўксимдан. Чидамоқ – энг улуғвор иш.
Хатни ёзиб бўлдим. Ҳамма ишим тахт.
Қолгани, бор-йўғи – жонни топшириш.

1999

Элбек бахши Алпомишликни орзу қиладиган йигитлар даврасига шундай кўшиқ айтган экан:

Бойчиборда учмасанг —
 Алпомишлик қайдадир?
 Ёр изидан тушмасанг —
 Алпомишлик қайдадир?
 Ойбарчинни суймасанг —
 Алпомишлик қайдадир?
 Айрилиқда куймасанг —
 Алпомишлик қайдадир?
 Барчиндай ёр йўқ эрса —
 Алпомишлик қайдадир?
 Дилингда зор йўқ эрса,
 Алпомишлик қайдадир?
 Элим деб от сурмасанг —
 Алпомишлик қайдадир?
 Душман узра юрмасанг —
 Алпомишлик қайдадир?
 Қиличу ёй тортмасанг —
 Алпомишлик қайдадир?
 Чоҳда чириб ётмасанг —
 Алпомишлик қайдадир?
 Оринг йўлдош бўлмаса —
 Алпомишлик қайдадир?
 Элинг қўлдош бўлмаса —
 Алпомишлик қайдадир?
 Тилингда чин сўз йўқма —
 Алпомишлик қайдадир?
 Қоражондай дўст йўқма —
 Алпомишлик қайдадир?
 Дўстларинг дов бўлмаса,
 Алпомишлик қайдадир?
 Қалмоқдай ёв бўлмаса —
 Алпомишлик қайдадир?
 Қўнғиротдай эл бўлмаса —
 Алпомишлик қайдадир?
 Шоирлар сел бўлмаса —
 Алпомишлик қайдадир?
 Қисматинг дуд бўлмаса —
 Алпомишлик қайдадир?
 Бойсундай юрт бўлмаса —

Алпомишлик қайдадир?
Марднинг дили бўлмаса —
Алпомишлик қайдадир?
Ўзбек тили бўлмаса —
Алпомишлик қайдадир?
Кўнгил йўлаб турмаса —
Алпомишлик қайдадир?
Худо қўлаб турмаса —
Алпомишлик қайдадир?..

Қайдадир-о, қайдадир,
Саволарим қайтадир?
Шоир кўнглим бу сўзни,
Болам, сенга айтадир.
Чангалинг тоғни ушлаб,
Қумдай қилиб совурган.
Юрагингнинг зўридан
Қисирлайди қовурғанг.
Алпомишлик ҳавасдир —
Жонинг элики болам.
Душман кўрса титратган
Кучинг шерники, болам.
Алпомиш бўлай десанг,
Дунёга бир кўз ташла.
Кўнглинг тўлса, худо де,
Алпомишликни бошла.
Насихатим ёдда тут,
Элимга эҳсон болам.
Худодан омад тила,
Ўзингга ишон, болам...

1999

Бойсундан Қалмоққа кетарда Бойсарибийнинг қав-
мида Бовир бахши деган бир шоир бор экан. Шу шоир
кета-кетгунча, Қалмоққа етгунча айрилиқдан айтиб,
барчани йиғлатиб борган экан. Бовур бахшининг шу
айтганидан Худо менинг кўнглимга солгани мана бу
қўшиқдир:

— Ота-бобом яйраган,
Отларини бойлаган,
Тошларини кўрсаям
Дил булбулдай сайраган —
Бойсунимдан айрилдим.

Дўста очган эшигим,
Йўргагим, ҳам бешигим,
Айрилиқда изиллаб
Йиғлаётган қўшигим —
Бойсунимдан айрилдим.

Кўкка етмас ноламдир,
Бойсун энам, боламдир.
Ҳар бир томчи ёшимиз
Икки бирдай оламдир —
Бойсунимдан айрилдим.

Тушга кирсам кечалар
Элимда юрган нечалар,
«Бойсун» десам соғиниб,
Умрим қандай кечалар —
Бойсунимдан айрилдим.

Ёруғ ойларим, хайр,
Узун сойларим, хайр,
Киндик қони тўкилган
Эна жойларим, хайр —
Бойсунимдан айрилдим.

Гўр бўлдимма дош бўлиб,
Тўкиламан ёш бўлиб,
Асқартоғда қолайин
Худо урган тош бўлиб —
Бойсунимдан айрилдим.

Гафлат ақлим олгандир,
Айрилиққа солгандир.
Жасадим борар, жоним
Отдан тушиб қолгандир —
Бойсунимдан айрилдим.

Юрдим гоҳ қуш, гоҳ беҳуш,
Сўз айтсам титрар товуш.
Бойсун менга бир тушдир,
Мен ҳам Бойсунга бир туш —
Бойсунимдан айрилдим.

1999

* * *

*Қалмоқда чоғга ётган Алломишни энаси Кунтуғ-
мишбека шундай чорлаган экан:*

Йўқлигинга, Алпоним,
Кўниб-кўниб бораман.
Кўниб-кўнган гамингда
Ўлиб-ўлиб бораман.
Ой ботди — қайтиб келди,
Қун ботди — қайтиб келди.
Чиқмас юртга кетди деб —
Ой сендан айтиб келди...
Жами зна меҳрига
Тенг чақирдим келмадинг.
Дунё каби ўкриниб,
Энг чақирдим келмадинг.
Синглинг елдай бўзлади —
Ёшга оқиб товуши.
Ҳижрон сени қўймади —
Оёғинга қопишиб.
«Болам» деди бий отанг —
Титраб тоғдай кўкайи.
Сени озод этмади
Айрилиқнинг тўқайи.
«Ота» деди Ёдгоржон,
Кўздан ёшдай узилди.
Бузилмади тош зиндон,
Магар дунё бузилди.

«Ёрим» деди Ойбарчин —
Ҳар тун юлдуздай учди.
Тақдир қўймади сени —
Тошлиқдан ошиб қучди...
Кўз олдимдан кетмайди,
«Элим» деган келбатинг.
Энди сени чақирар
Бойсун — Қўнғирот — элатинг.
Болам, тезроқ овоз бер,
Туғаб бормоқда достон.
Юрт чақирса келишинг,
Аниқ эди-ку, Алпон...
Магар тириксан — зиндон
Борлигидан сўз айтма.
Юрт чақирса, келмасанг,
Болам, ҳеч қачон қайтма...

1999

* * *

*Алпомишнинг отаси Бойбўрибийнинг ўғлига берган
насиҳатларидан:*

Бошингни баланд тутсанг,
Бошингда кулфатинг бор —
Баланд бошни бу дунё
Қастламасдан қўймайди.
Бошинг гар эгри бўлса,
Омонлик жонингга ёр —
Эгик бошни бу дунё
Кўзларини ўймайди.

Ёмонлик тилармидим?..
Алпомишим, бўл омон!
Отангман, сени кўрай
Ҳамма ғамлардан холос.
Дўст олдида бошингни,
Аммо эккин, Алпонжон,
Ёв олдида бошингни
Баланд тутгин, илтимос.

1999

*Ойбарчиннинг Алпомиш билан қурган ғойибона суҳ-
бати бу турур:*

Тангрим агар йўл берса
Чоғлар текис бўлгайдир,
Бойчиборга минасан —
Бахтинг тўкис бўлгайдир.
Алпомишим, қайтасан —
Жонда сабр қолди деб.
Бойсунга ҳамма дарддан
Фақат жабр қолди деб.
Воҳ, қуллар пошшоҳ бўлди,
Юрт бетақдир қолди деб.
Мен ўлмасдан юртимда
Элим сағир қолди деб.
Отангни эслагайсан,
Энангни эслагайсан.
Жонинг танингга сифмай,
Отингни тезлагайсан.
«Бойсун» деган дамингда
Тилингни эслагайсан.
Чўлларда туя боққан
Синглингни эслагайсан.
Тулпоринг тез — тегрангда
Олам айланар, бегим.
Кўздан учган ёшингда
Боланг айланар, бегим.
Юрти хорда ор бўлса,
Уялмайди — бўзлайди.
Кўзларидан ёшини
Тиёлмайди — бўзлайди.
Бегим, бизнинг йўлимиз
Етти йилки, кесилган.
«Юртим» десанг, юрт сифат
Тушаманми эсингта?
Соғиндингми, кўнглингда
Номус-орча бўлдимми?
Етти йил орни ушлаб,
Юртдан парча бўлдимми?

Бегим, мени эсласанг
Дилга тўлгайми тутун?
Барибир мени эсла —
Юртинг бўлгуси бутун.

1999

* * *

«Бойсун жами тўқсон олти уруғ элнинг бозори бўлган пайти, — деб нақл айтарди Элбек бахши, — Дониёр шоир Газанинг белида бозор қилиб қайтаётган оптиқ халққа дуч келибди. Салом бериб ўтаётганда, бир қиз унга кулибгина назар ташлаганини сезиб қолибди. Шоирнинг ҳам унга кўзи тушибди. Тушибдию жону жаҳони ёниб, кетаётган йўлидан тониб, тақдирнинг олдида энгашиб, ҳалиги оптиқларга эргашиб кетаверибди. Тўхтаса, ҳалиги қиз яна бир қарар экан, Дониёр ашула айтиб, изиллаб яна эргашмоққа тушар экан. Ўша ашуласи мана бу турур...»

Элбек бахши дўмбирани «Юрак йиғлади»да чертиб, ушбу қўшиқни айтиб тургани.

Юракларимни толдирдинг,
Дўмбирамни чалдирдинг.
Боқма дейман-а, сингилжон,
Жонни азобга қолдирдинг.

Ойсиз-а тунлар қародир,
Кун келса, тунлар порадир,
Боқма дейман-а, сингилжон,
Бошим-а айланиб борадир,

Саротон келганга ўхшади,
Томоқларим-а кўрқшади,
Қарама дейман, сингилжон-а,
Бўғинларим-а бўшади.

Кўксимни товшим ёради,
Ошиққа фарёд чорадир.
Қарама дейман-а, жувонмарг-а,
Жоним-а чиқиб боради.

Кўзларинг кулиб қиёлар,
Уйқашади-я зиёлар.

Қарама дейман-а, жувонмарг,
Жўғолиб бормоқда дунёлар.

Ўртаниб гапни уладим,
Сўзни-я юракка беладим,
Қарама дейман, жувонмарг-а,
Беҳишларга-я қуладим.

Боғларимни-я чўл қилдинг,
Қўшиғимни мўл қилдинг,
Қарама дейман-а, жувонмарг,
Дунёни ёшга-я кўл қилдинг.

Ёлғонмас, чинлаб бораман,
Юракни тинглаб бораман.
Қарама дейман, жувонмарг-а,
Ортингдан йиғлаб-а бораман.

- Кейин нима бўлди? – дейман мен.
- Дониёр шу кетганича кетди, – дейди Элбек бахши. – Қайтмади.
- Бечора... – дейман мен хўрсиниб.
- Ундай дема, – дейди Элбек бахши. – Элига бир қўшиқ қолдирган одам бечора бўлмайди. Ҳаммага қайтмайдиган севгию қоладиган қўшиқ насиб қилсин!..

2007

* * *

Йўлларга асир тушмоқ даври етган
(йўлларни овламас у пайтда йўловчилар),
Одессей ҳали йўқ, Алпомиш кетган —
бева бўсағага от боғлар совчилар.
Даштда яланг оёқ улоқиб юрар дoston,
денгизга урилиб тўхтайди бир зум —
сакраса бўлади, оёғи-ку — чаққон,
етиб келмаяпти аммо —

қуйруғи узун.

Кемаларни ютар Эгей денгизи,
Чилвирнинг чўлида карвонлар қулайди,
сўйилган мамонтдай хириллар

бахшининг бўғизи,

Ҳомер овозини уриниб улайди.

Кўзи — кўр. Аммо қўшиқ келар даштдан — сезади,
бахши — Барчин ноласида:

« — Алпим-эй!..»

Фарёдни чўл шамоли беаёв кесади —
Ҳомер чала эшитар:

— Одиссей!

2002

**ЁДГОРНИНГ УЛТОНТОЗ
ЖАЛЛОДЛАРИГА АЙТГАНЛАРИ**

Отам зиндондадир, мен ҳали ёшман,
Сағир юрагимда ғусса кенглиги.
Қамчининг ёмғири ўтди-ку бошдан,
Ура бер, ура бер, навбат сеники.

Фақат мен биламан, Алпомиш – отам,
Товуши етади: – Жон бу – элники!..
Қамчининг зарбидан қаварди бадан –
Ура бер, ура бер, навбат сеники!

Алл отам, алл юртим бутун зиндонда,
Бу ғурбат дунёнинг йўқдир тенглиги.
Калтагининг зарби етди товонга,
Ура бер, ура бер, навбат сеники!

Сўз айтсам, сўзларим бутун кесилгай,
Сўзларим – орники, сўзим – элники!
Қамчининг зарбидан бошим эзилгай,
Ура бер, ура бер, навбат сеники!

Энг юксак тарози – ул Қодир Раҳмон,
Бўзлаганим сайин Оллоҳ – меники!
Кўнглингда сиққанин қилгин беармон,
Ура бер, ура бер, навбат сеники!

Шамолда заррадай учади олам,
Давронлар, замонлар қатра елники!
Алпомиш зиндондан чиқди – билмайсан! –
Ура бер, ура бер, навбат сеники...

1997

СТАНСЛАР

1

Кетсанг ҳам, ҳеч қачон қайтиб келмайсан,
Элингдан олисда топширасан жон.
«Юрт» деса, тоғлардан ошиб елмайсан —
Бойсари бўлмайсан ҳеч қачон.

2

Ҳеч қачон эримас кўнглингда ғараз,
Қучмайсан қайтгани шодумон,
Қўлингда ханжаринг пинҳон ҳар нафас —
Бойбўри бўлмайсан ҳеч қачон.

3

Ҳеч қачон бормайсан олис Қалмоққа,
Маконинг етти йил кечмагай зиндон,
Хўжайин бўласан юртда ялоққа —
Алпомиш бўлмайсан ҳеч қачон.

4

Ҳеч қачон тегмайсан номусу орға,
Ултонтозни ўйнаш тутасан, нодон.
«Отанг» деб айтасан уни Ёдгорга —
Барчин бўлолмайсан ҳеч қачон.

5

Ҳеч қачон кўнглимда туғилмас фахр,
Шаънингизни қачон бердингиз қурбон?
Мен ҳам бебахтдирман... Сиз ҳақда, ахир,
Достон айтолмайман ҳеч қачон.

2000

ЯНА БИР ЭРТАК
ЁХУД

Тун. Подшоҳ фақир либосига юрт айланар.

Чойхонада
чойхўрлар латифа айтаяпти.
подшоҳ ҳақида.

Майхонада
шоирлар шеър тўқияптилар
озодликни соғиниб.

Камбағаллар
кулбаларда
салтанатни қарғаяптилар.

Саройларда
бойлар
саноч-саноч олтинга суяниб,
подшоҳга дўст бўлмоқни орзу қилишар.

Мухолифлар
мажлис қурмишлар
салтанатнинг иштиёқида.

Подшоҳнинг суратини кимдир
уйининг пештоқига
осиб қўйибди —
теграсини гулларга ўраб.

Подшоҳнинг суратини кимдир
ахлатхонага фикимлаб отган.

Энг қувонарлиси,
ўғрилар миршаблардан қўрқиб
(ишонинг, қўрқиб!),
пусиб юрарлар
кўчанинг қоронғу чеккаларидан.

Энг қувонарлиси,
Ҳамманинг боши елкасида!

Қўрқув йўқ,
Осойишталик.

«Худога шукур!
Мамлакат обод!...» —
ўз-ўзига гапиринар подшоҳ.

Тонг. Подшоҳ ўрдасига қайтар.
Ва фақирлик либосини ечмай
ўлтирар узоқ.

«Ишдан бўшайман» деган
жаллоднинг
аризасига муҳрин босмайди бироқ.

Ҳар эҳтимолга қарши.

2001

ЖАЛОЛИДДИН ЛАШКАРИ

Даштда судралар
оёқлари
кесилган шамол.
Отлар — эгасиз.
Нолаларнинг тили йўқ,
Нажотнинг кўзлари ўйилган —
бизни топа олмас
абადий.
Фақат ёв қиличларнинг кўзи очиқ,
Фақат ўқ топиб келар бизларни.
Алвидо!
Биз озодлик беролмадик сенга, Ватан...
Энди бизни кўм!
Тупроққа айланайлик!
Қўрқма,
озодликдан бошқа
ҳеч нарса
униб чиқмайди
бизнинг қабримиздан.

2000

* * *

Эрликка — фақат шоҳ,
Саройга — паноҳ,
Ўғайларга — она,
Кундошларга-чи?
Эгачи —
Сароймулкхоним —
Темурнинг шони!..

Неваралар кўрар
Олий тарбият.
— Сиз — шоҳсиз муқаррар,
Бош эгмоқ уят.

— Уят! Темирбек йўқ...
Мирзолар!.. Уят!

Қўлларда қиличлар,
Пошшолик — ният.

Ҳамма шоҳ бўлмоқчи —
Бош эгувчи йўқ,
Нима у йиқилган?
Кўксаройми, кўк...

Бу азоб нимадир,
Бу дўзах нима?
Юрак тушар садир,
Юртда — зилзила.
Барчага етишмас
Салтанат — иқбол.
Фақат подшоҳларни
Ўстирган аёл —
Сароймулкхоним —
Мамлакат шони...

Тиф кесар Темурбек
Қурган дунёни.

Тунни оралайди
Бир «оҳ»:

- Вой, жоним!
- Чида, салтанатдан
Баттар вайроним...
- Сенмисан, осмоним,
Сенми, раҳмоним –
Ўтдаги бу жоним –
Юртим, давроним?..

- Сароймулкхоним...

- Воҳ, жоним!

2000

БАЗМ

Фитрат, май сипқоринг! Охиригача!..
Бизнинг ҳар сўзимиз, аслида — ният.
Замоннинг ботину зоҳиригача
Кўриб, англаб етди зукко шеърият.

Дуторни созлайди бош эгиб Чўлпон,
Рухимиз — девона, юраклар — галдир.
Замон ола қарар... Тўлмоқда паймон...
Дунёни, о, қанча сипқарсак камдир!..

Усмон Носир, олинг!.. Таниш эмассиз,
Базмга сиздан сўнг буюрди ташриф,
Бу шоир — Шавкатдир... жанжалу баҳссиз
Бизни тенг кўради ҳар қандай тасниф.

Йилларнинг довони, ахир, чўт эмас,
Мастона бу базм бизларга якто.
О, куйди дунёнинг ўтида нафас,
Бизга насиб этди бу оташ қафас
Ва «мудом ўртан» деб буюрди худо.

Ким у юракларни итга талатган?
Мен ҳам бу талонда турибман дилгир —
Паймонни тенг берди бизга яратган,
Ёраб!.. Ҳаммамизнинг қотилимиз бир...

2000

ЧЎЛПОН

Худди шундай: эшик темирдан,
Зулфақда — қулф, қўрқувда — калит.
Деразада занглар емирган
Панжаралар, ташқарида — ит.

Ит аккиллаб айланар — ҳушёр,
Босар хавфни унутган касни...
Мен шу ҳолда яшадим бедор —
Кўрмагандай ёвуқ қафасни.

Дилда бунёд сўзларим — «ё ҳақ!» —
Оқибатда сиғди нафасга.
Мен қўрқувни рад этдим мутлақ,
Ва озодлик қурдим қафасда.

Ўтган дамлар тоқатли меҳнат —
Тупирганим йўқдир тузликқа:
Қучоқ очиб келганда фақат
Қўл бермадим замонсизликка.

Рост, уялдим келар авлоддан
(Қолмасин-да ўзбек гап-сўзга:
— Қафасини очиб қарасак,
Ҳеч нарса йўқ, қўрқувдан ўзга...).

Атрофимда замоннинг ройи —
Ёлгон тўқир барча ҳавасга.
Қандай кунга қолдим, худойим! —
Мен озодлик қурдим қафасда.

2003

**ЧЎЛПОН.
ВАТАННИ СЕВМОҚ**

Дунё ўлдирмоқдан
Гарчи тинмади,
Сен борсан — тирикман —
Ҳеч ким билмади.

Жонимни олса ҳам
Заррама-зарра,
Сен борсан — ўлимдан
Ўсдим минг карра.

Кўкардим. Ўлимда
Гуладим охир —
Ватан, сени севмоқ
Ҳаётдан оғир.

2001

ЧЎЛПОН. СЕВГИ

Йиғлама. Йиғлашга умрим арзимас —
Уни бор қилмагай раҳминг ардоғи.
Умидлар, орзулар, сурурлар абас...
Мени йўқ айлади севги алдоғи.
Қара, чегарасиз бу йиртқич — ёлғон,
Чин сўз йўқ — ҳолимга ўтгани шоҳид:
Бошим кесилмасдан — тўлдими паймон,
Қоним тўкилмасдан — бўлдимми шаҳид?
Сўнгпаноҳ истадим ажиб макондан,
Дедим — кўз ёшингда ростлик қайтади.
Аммо удум топдинг қайси замондан? —
Мени ёшингдан ҳам ёлғон ҳайдади.
На эшик, на туйник, на бир дераза —
Девордан иборат қисмат камоли.
Жонини унутган руҳимдан эса
Танимни босади кенглик шамоли.
Бошим айланади... Ҳилпирар оним,
Йилларим ҳилпирар, ҳилпирар қийноқ,
Миямни йиртгудай ҳилпирар онгим,
Юрагим ҳилпирар — муҳташам байроқ.
Ташаккур! Алдоғинг оғудир магар,
Аммо мўъжизалар Тангрига хосдир:
Ёлғон ўсган сайин ҳаётим — қадар,
Ёлғон босган сайин чинлигим ростдир.

2001

ФАЙЗУЛЛА ХЎЖАЕВ
МОНОЛОГИ

Йўқ, мен ёзмишдан қилмайман гина,
Буюк яралмишда одилдир борлиқ.
Йўқса,
дунёмни торайтиб келаётган нима —
Амирликми, номукаммаллик?

Биламан, юрак йўли
зинама-зина...
Аммо қай азобдан кўзимда ёшим:
Дунёмни вайрон этиб,
ўртаётган нима —
Эркисизликми, ё деворга урилган бошим?

Кечалари увуллаб чиқаман — бедор,
Чорасизман —
мана, юракларим ҳўл.
Қайтилган йўл шунчалар ёмон эдими, диёр,
Шунчалар тўғрими борилаётган йўл?

Қаранг, нималарни улоқтириб ташладик,
Кечаяпмиз кимларнинг баҳридан?
Ёлғон сўзламоқни яна бошладик —
Мақсад улуғми
ҳақиқатнинг қадридан?

Қўрқинчли жойи йўқ —
инсон ҳамиша беқаров,
Буюк ўзгаришлар йўлида адо...
Қўрқинчлиси шуки,
йўл кўрсатади биров —
Худди худо каби бехато.

Қўрқинчлиси шуки, сўзимга кишан солгандай
Ваҳима!..

Ёлғондан сесканмас эгим.
Қўрқинчлиси шуки,
олам тўхтаб қолгандай
Қўрқинчлиси шуки, ҳамма жимдир, жим...

Қўрқинчлиси шуки, кечиб имондан —
Таъзим қиламиз:

«Сиз айлантирасиз чархни!..»

Қўрқинчлиси шуки, ишонинг-ишонманг,
Ҳаммамиз бахтлимиз, ҳаммамиз бахтли.

Ахир, ўттиз еттинчи йил...

Бу миямми ўқдан тўзиган?

Қурбонлик қўйдаё ўлимга кўнаяпман.

Қўрқинчлиси шуки, фаришталар кўзига

Тикка қарай олмай ўлаяпман.

Аммо бу қўрқинчда тасалли бор бетин:

Англаб етажаксан —

оқибат жазо бор.

Мана, кафанимни судраб ҳузурингга келдим —

Сен адашмайсан,

Жаббор.

2001

Устозим Шухрат ака хотирасига

Қатор-қатор, қатор-қатор, қатор-қатор,
Саф-саф бўлиб, саф-саф бўлиб, саф-саф бўлиб,
Афгор-афгор, афгор-афгор, афгор-афгор,
Йўқ-йўқ бўлиб, даф-даф бўлиб, ҳайф-ҳайф бўлиб —
Одамизод бу дунёдан ўтиб борар.

Навбат билан тизилганлар, тизилганлар
Эзганлару эзмаганлар, эзилганлар;
«Худо» деган; тангрини бир сезмаганлар —
Одамизод бу дунёдан ўтиб борар.

Югургилаб, бир-бир босиб, ўйнаб-ўйнаб,
Бу дунёнинг ёлғонидан сўйлаб-сўйлаб,
Гоҳ қорнини, гоҳ қадрини ўйлаб-ўйлаб —
Одамизод бу дунёдан ўтиб борар.

Давлатманду хору зорлар, бечоралар,
Дили буту, дили йўғу, дилпоралар,
Ҳукмфармо пошшоҳлару фуқаролар —
Одамизод бу дунёдан ўтиб борар...

Бу қаро ер ютмоқликдан толмагайдир,
Ўлим асло ўз касбидан тонмагайдир,
Во дариғо! Бир кас манғу қолмагайдир —
Одамизод бу дунёдан ўтиб борар.

Қарайману юрагимда тугар бардош,
Қандай қилиб сизни асрай қон-қариндош?
Кўзимда ёш, кўнглимда ёш, сўзимда ёш —
Одамизод бу дунёдан ўтиб борар.

Лаънат айтиб, лаънат айтиб, лаънат айтиб,
Раҳмат айтиб, раҳмат айтиб, раҳмат айтиб,
Сукут айтиб, нола айтиб — ғоят айтиб —
Одамизод бу дунёдан ўтиб борар.

Қатор-қатор, қатор-қатор, қатор-қатор,
Афгор-афгор, афгор-афгор, афгор-афгор,

Қўз ёш каби тизилишиб, тизилишиб,
Ингичка ип — бул Ҳаётдан узилишиб... —
Одамизод, одамизод ўтиб борар.

Биродарим, «баладман» деб этма гурбат,
Мен — дил бўлдим; сен, ҳеч қурса, бўлгин суҳбат,
Мен ҳам турбат, сен ҳам турбат — келса навбат —
Одамизод, одамизод ўтиб борар.

1998

Рўзи ака! Оғажоним, қайга кетдинг?
Мен ҳам энди бўйлаётган жойга кетдинг,
Ойга эмас, қаро ерга — лойга кетдинг —
Қаро тупроқ қаърида ҳам юлдуз Рўзи!

Оғриса — жон, нина кирса, этим эдинг.
Бу дунёга кўрсатгули бетим эдинг,
Етмиш учга кириб ҳамки етим эдинг —
Барчага — эл, эл ичида ёлғиз Рўзи.

Истеъдодинг — қодир Ҳақдан хосиятдир,
Ўйин умринг — бу дунёга насиҳатдир,
Ҳаётинг ҳам, ўлиминг ҳам васиятдир —
Дунга — япроқ, мангуликка иддиз Рўзи.

Воҳ, ортингдан данфиллама уй қолмади,
Эл оғзидан қўймайдиган тўй қолмади,
Мол қолмади, сурув-сурув қўй қолмади —
Бугун кийган кийиминг ҳам енгсиз, Рўзи.

Бу оламда жанг кўрмадинг, ранг кўрдинг сен,
Беранг дунё аҳволини танг кўрдинг сен,
Томчи рангда нажот кўрдинг, онг кўрдинг сен —
Тенгсиз Рўзи, тенгсиз Рўзи, тенгсиз Рўзи!

Магар келдик бу дунёга саёҳатта,
Диллашмадик неча йилким фароғатда,
Энди дийдор қолди, оғам, қиёматта...
Бу дунёлар эсиз қолди сенсиз, Рўзи!

2004

ШАВКАТ РАҲМОН ХОТИРАСИГА
ШЕЪРАЛАР

1

Бу дунё — ёлғон дунё.

- Шавкат, айрилиқ ёмон...
- Айрилиқ — ёмон.
- Наҳот, бу дунё — ёлғон?
- Ёлғон... Ҳа, ёлғон!

— Шунчалар ёлғонмидир,
Дўсти хазонрез,
Бу дунёни тарк этдинг,
Ростни қумсаб — тез.

Шавкат, айрилиқ ёмон...

- Айрилиқ ёмон...
- Наҳот бу дунё — ёлғон?
- Ёлғон!.. Энг ёлғон!

— Ёлғондан — бир умрли
Дордан қочдингми?
Ростга ҳаммадан бурун
Қучоқ очдингми?

Наҳот, айрилиқ — ёмон?

- Усмон, кўп ёмон.
- Бу дунё...
- ёлғон! ёлғон!

Энг улкан ёлғон!

- Ҳижрон жондан ўтди, қайт...
- Усмон, энди кеч...
- Ёмонга чидаш мумкин,
Ёлғонга-чи? Ҳеч!..

2

Ўттиз қушми? («Лиссон ут тайр»),
Ё қирқ қушми? (Бу — энди достон!) —
Водийларни этолмас сайр...
Бир мен қолдим қушлардан омон.

Аммо ҳануз қоқарман қанот,
Уфқ сари гавдам чўзилган —
Қуш тилини тушунмас ҳаёт
Хавотирда боқар кўзимга.

Саф-саф учган қушларнинг сафи
Ботиб борар «Борса келмас»га...
Орзулардан ёдгорлик каби
Мен бир ўзим қолдим ўлмасдан.

Йўқ, Семурғлик этмади насиб!
Гарчи биздан сезгани йўқ хавф —
Чархнинг ўзи чангалин ёзиб,
Парвозларни этаётир маҳв.

Қандай учдик Ҳақ сари, Шавкат! —
Ҳақиқатни тутиб кўнгилга,
Бошни эгиб худога фақат,
Таслим бўлиб фақат ўлимга.

3

Жонингга, қушим, не хатар етди?
«Сўнг сафар они» деб қадар етди.
«Гар ўлим жонини олдию, бироқ,
Парвози қолди» деб хабар етди.

1997

САРАТОН*

Жаннатга айланди бирдан бу дунё.
Қайси даҳшат шамол учириб келди
Юзларга ёпишган табассумларни.
Лабларнинг титроғи тамом истисно! —
Улар йиғи учун титраса энди,
Табассум кўз ёшга қоришган асно
Қулайди — кундадан йиқилган тенги.

Тегрангда фаришта қадами каби
Қадамлар беовоз. Хонанг — саришга.
Столда дорилар қатору қатор.
Бу кунлар кулгунинг йўқдир сабаби,
Дўстлар камарбаста бутун ҳар ишда,
Бу дам аразларнинг ҳаммаси бекор —
Бу онлар ўхшайди негадир тушга...

Ҳар битта тилагинг бўлади бажо —
Дўхтирлар, ҳамшира, хотининг, қизинг...
Дўстлар кирадилар — руҳлари аъло,
«Энди тuzаласан... Иншоолло, худо
Хохлайди... Ҳа, бутун тозадир юзинг...»
Сен эса тинглайсан — даҳшатли рўё
Ҳар бир ҳужайрангга отар иллизин.

Душманинг келади сўраб кечирим,
Сен эса юрақдан айтасан: «Ишон,
Сену мен яшадик доим бежирим,
Аммо одамларга уришмоқ ирим...»
«Бунча кеч дўст бўлдик!» — йиғлайди инсон.
Коридорлар эса шивирлар бетин:
— Бечора...

— Наҳотки!..

— Аниқ... Саратон...

Саратон. Тик турар бошингда ҳамон
Неча кунки ажал — йўқ кайфияти.
Унинг ҳаракатин барчаси — пинҳон.
Унинг қилмишининг бари — беилҳом.
Умрингни қайтармоқ асил нияти.

* Саратон — касаллик.

Сен далда берасан: «Олавергин жон —
Шунча дўстларимни алдаш уятли!»...

Ажал кўнгилчандир — ҳаммага зимдан
Қарайди. Барчанинг кўнглидир — аён:
Ахир, касал деган бўлмас — бепоён,
Ахир, шўрлик бемор қийналди чиндан...
Руҳу жон тарк этар вужудни зумда!

Ажал қарғишларни тинглайди ҳайрон —
Ёмонлик қилган йўқ, ахир, ҳеч кимга.

1999

ЭРКИН ПАРДАНИНГ УМРИ

Эркин менинг ёнимга —
ижарахонага кўчиб келди
(талабалик йиллари).

— Энди менга
яхши бўлади! —
қувондим мен.

Эркин уйланди.
— Хотинининг
бахти бор экан! —
севинди таниш-билишлар.

Эркин ишга кирди:
— Иш юришиб кетади! —
қўл ишқади ҳамкасблари.

Эркин ишлади.
— Эркин борми?..
Бўлди!.. Қўнглим тинч! —
телефонга қичқирди бошлиқ.

Эркин тўйга борди.
— О, келди!..
Тўй зўр ўтади! —
яйради қариндошлар.

Эркин ўтиришга келмади
(касаллик пайти).
— Бечора Эркин...
Ўтириш совуяпти! —
соғинди дўстлари.

Яқинда Эркинни
тупроққа қўйдик.
— Энди ерга
яхши бўлади!.. —
ийғлади кимдир.

— Унинг ёнига борсам,
менга ҳам
яхши бўлади... —
Ундан баттар изилладим мен.

2000

* * *

Тўлебберган Қашлбергеновга

Минг шукурким, бу дунёда яқин-йироғим бордир.
Қавму қардош, дўсту душман, эту тирноғим бордир,
Қорақалпоқ сори тунда борарда ҳам адашмасман,
Чунки Аму соҳилинда ўчмас чироғим бордир.

* * *

Шавкат ва Муҳаммадга

Баъзан дун тахтида, баъзан чоғида
Умр гоқ имиллар, гоҳо елади.
Хат ёзгим келади сизга гоҳида,
Гоҳо ортингиздан боргим келади.

2003

**КУЗГИ ЙЎЛ.
ОНАМНИНГ МАРАКАСИГА БОРИШ**

Тошкентдан Бойсунга қадар — хазонлиғ.
Сездим: йўл четида чўзилди махсус —
Гоҳ сойни тўлдириб сарғайган борлик,
Гоҳ қирлар устида ёлғиз турган куз.

Онамни ёд этиб кетаётгандим,
Кўзимда мунгиму, дилимда қадар —
Мардлар кўнгли каби хазонвор, танги
Куз мени кузатди Бойсунга қадар.

Менга Бойсунда ҳам бўлди елкадош:
Ғамгин маракага борини сочиб,
Бир четда ўлтирди сочилиб, ювош —
Қовжироқ қафтларин дуога очиб.

Қайтишимда узун тасалли қурди —
Дунёнинг кемтилган дардин тузатиб,
Мошин атрофида айланиб юрди,
Худди Тошкентгача келди кузатиб.

Ҳозир ҳам боғимга боқсам, сўлу ўнг
Кузакка тўлгандир — жоним ёнарли...

...Онам бу дунёдан кетганидан сўнг,
Менга куз қолмасдан, нима қоларди?

2004

«Тарихнинг ёдида — бўрини эмган,
 Улуф шаҳар қурган Ромул билан Рум...» —
 Хикоя қилади, кўз узмай мандан,
 Бўрига ўхшашроқ озгин муаллим.
 (Қонли сут эмизган очликнинг рўйи,
 Ўгай она (ҳаёт), Азроил (шахсий!) —
 Қирқинчи йилларнинг болалар уйи,
 Қориннинг қайғуси — бўридай ваҳший.)
 Синфга чўқади йиллар қуйқаси,
 Қимирла — бошингни ўрайди тўзиб.
 Хикоя қиларкан фикри алкашиб,
 Титраниб боради муаллим сўзи.
 Чалкаша бошлайди кеча ва қадим,
 Мияга қон оқар, юракда — ёриқ...
 Ундан — қонли ханжар — мўралайди Рим,
 Тескари буради юзини тарих.
 Мозийни ўрганиб бўлмас ҳавасга,
 Хаёл тирик эрса — залвори анча.
 Муаллим кафт босар кўкрак қафасга —
 Юракка тиш солди қай бўривачча.
 Қанчадир оғриқнинг бўйию эни —
 Чамалаб кўзини юмаркан фақир,
 Қўл силтаб, жойимга тўхтатар мени,
 Шивирлайди лаби кўкариб: — Тақдир...
 Ромул-Рум қисмати ҳаммага қайтмас,
 Қайтса ҳам, умрга кирар кесилиб.
 Муаллиф умрида Вақт бўлар абас,
 Кўкракда тўхтайдди юрак эзилиб.
 Бешиқдай тебранар кифтларда тобут,
 Марҳум кафан ичра — ғамлардан халос.
 Чилла етишдимиди дунёга совиб,
 Бир аёл бўридай солади уввос...
 Юзимга урилди ўзга ғам ўти —
 Бизнинг мактабдаги дарслардан озода —
 Бу ўлимни кўрмай, боради ўтиб,
 Тарих — асилзода, тарих — олий зот.

1993

Ҳаёт шиддатимдан айлади барҳам –
Кескин ҳаракатдан оғрир жонларим.
Заминга авайлаб ташлайман қадам:
– Қаттиқ ботмадимми, қадрдонларим?

2002

БЎРИ

Душман қаршимдан тик чиқмайди.
Панадан
ўқ узар,
ё қопқон қўяр йўлимга...

Мен эса сезгига айланганман:
ўлжанинг бўйидан аввал,
душманнинг ҳиди
димоғимга тезроқ урилар.
ўлжа қаросидан аввал,
кўзимга чалинар
ганимнинг шарпаси...

Яхшиси,
бошқа йўлдан юрмоқ керак.

Аmmo бошқа йўл қаерда?
Ҳамма йўлда душманлар.

Ваҳима милтиқнинг милидай
жонимга тикилган.
Қоронғу – ажални бағрига бекитган
хоин дўст
теграмни ўраган –
бир сўз демайди;
Тепкини босиб келар бармоқ,
Қопқон оёқларимга
сакрамоққа тайёр...

Йўл эса қолмаган.

Шу сабабдан тик бораман
душманнинг устига...

Аmmo бир тасалли бор:
ганимлар ҳам
ваҳимадан
йўлларини йўқотишган.
Худди шундай.

Аниқ,
Бўлмаса,
қотилликка не ҳожат эди?

2003

* * *

Кун ботди —
албатта, кечага ботган.

Тонг олди —
албатта, зулматни отган.

Кун чиқди —
гул каби кўкариб чиқди —

албатта, қуёшни
кўтариб чиқди.

Қуёшни учирди
даҳшат шамоллар.

Албатта, тилимда
қадим саволлар.

Албатта, жонимни
сўрамай олди...

Мендан бу дунёга
саволлар қолди.

2003

* * *

Бахтнинг уйига етсам —
ҳеч ким йўқ;

Бор умрим эса
йўлда қолган.

Алвидо!..

Аммо...

Мен сени танидим.

Мана,
армон бўлиб
жонимда турибсан, бахт.

2003

* * *

Булар — моллар:

кучлисини
қўшга қўшамиз,

учқурини
улоққа;

ювошини
минамиз ўлгунича;

семизини сўямиз;

гапга кирмаганини
қамаб қўямиз
оғилхонага;

ориқлари эса ўлиб кетаверади.

Уларнинг тили йўқ.

Ҳатто
қўллари ҳам
оёққа айланган.

Бизни худо деб билганларидан кейин
нима бўлади улар,
мол бўлмай...

2003

* * *

Ёлғизлигимнинг
юксақлиги бор —
чиқолмайсан.

Ёлғизлигимнинг
теранлиги бор —
тушолмайсан.

Ёлғизлигимнинг
кенглиги бор —
фақат сенга
тордир.

Ёлғизлигимнинг
ҳеч кими йўқ —
фақат парвардигори
бордир.

2002

* * *

Сени йўқотиб қўйдим.
Ҳаёт қолмади.

Яшамаяпман.
Тошлар меъдан бахтли.

Бошимга бир дунё бебахтлик
қуш каби қўнган.

Неча кунки,
ҳатто нафас олмайман.

Ҳеч нарсам қолмайди,
дунёда —

бу қуш ҳам учиб кетса...

2002

* * *

Осмон битта эмас —
ҳар юлдузнинг
ўз осмони бор;

ҳаёт битта эмас,
ҳар кўнгилнинг
ўз ҳаёти бор;

дунё битта эмас,
ҳар инсоннинг
ўз дунёси бор.

Шул сабаб
осмонинг паст десам —
ҳайрон қолма;

ҳаётинг ёмон десам —
ғазабланма;

дунёингнинг одами эмасман десам —
ўлдирма мени.

Осмонинг,
ҳаётинг,
дунёинг аслида йўқлигини эса —
ҳеч кимга айтмайман,
бахти қаро одам.

2002

* * *

Ўлсам:

дарахт яралади мендан —
кўкармоқ учун;

қуш яралади мендан —
куйламоқ учун;

эртак яралади мендан —
овутмоқ учун;

тош яралади мендан —
чидамоқ учун;

Ва бир пинҳонликда
кўнгил ҳам яралар —
тошлар чидамаса,
йиғламоқ учун.

2002

* * *

Қушлар ҳуркак —
ва шу сабабдан
қанот ато этган уларга
парвардигор.

Нега, ҳуркиб турибсан,
инсон?
Сен жасурликка маҳкумсан —
чунки сенга парвардигор
қанот ато этмагандир...

2002

Бир осмон чексизлик! Янги бу ҳилол —
вақтнинг қай жумласин ёпгани чиқди?
(Қайларда очилган бу қавс, қайларда —
қайси ҳаётларда, қай ҳақиқатнинг
қайси лаҳзасига бергани изоҳ
бепоён мантиқ-ла пайдо бўлди у?)
Фалак мангу ишлар билан овора...

Мен эса барг каби юрагим билан
чанг-тўзон заминда титраб кезаман —
бошни кўтармоққа етмас мажолим:
инсонлар яратган ўтрук сўзларнинг
устига кўнглимни экаман йиғлаб;
юрагим торларин тинмай узади
беҳазон ёлғоннинг ёвуз шамоли;
яна қорин ғами,
рўзгор ташвиши,
хорликка менгзовчи бепоён сабр,
ва ўзни қўрққанга менгзаб кўрсатиш,
ҳам чидаш...
Воҳ, чидаш!..
Инграниб чидаш! —
жоним қолганмикан? — ўзим билмайман... —

Куч етмас осмонга қарашга эса!

Умр — ўн беш кунлик — ўтару кетар
ва энди изоҳга қолмагай ҳожат...
Чалқанча ётаркан ернинг тубида,

кўраман: қавсларни дунё ўчирмиш,
сўнги қарорини бажармиш пухта —
магарким, нурзорни айлар парвариш,
магарким, ҳокимда нури отар ниш,

магарким, тўлин ой... —

барибир...
нуқта.

* * *

Бевақт ёмғир ёғиб ўтди ўтган тун.
Қатқалоқ.
Полиз бўғзидан бўғилган.

Дехқон кетмонини олди.
«Ҳозир, жонворлар»... — деди у ўсимликларга.
Кетмон — дасталанган ой —
ярақлаб тушди осмондан.

Ботди ой,
чиқди ой —
тинмади бир зум —
ой нуруни ичди илдишлар
ҳаволарга қўшиб.

«Ўсаверинглар —, — деди дехқон ўсимликларга. —
Ҳосилларинг мўл бўлсин...»

Полиз жиддий тинглади.
Албатта, ҳосили мўл бўлади унинг.

2002

Юр,
бирга-бирга дунёни кезамиз.
Тўрт кўз билан кўрамыз уни,
эшитамиз тўрт қулоқ билан;
тўртта қўллаб бажарамиз
хизматларини,
ҳис қиламиз дардларини икки юрак билан;
кўтарамиз юкларини икки елкада,
ундан ҳайратга тушсак,
икки овозда куйлаймиз —
овозимиз юлдузлардан нари кетар
ўшанда!

Юр,
бирга-бирга дунёни кезамиз.
Тўрт кўз билан йиғлаймиз унга қараб,
эшитамиз фожеларини
тўрт қулоқ билан;
бошимизга савдолар тушса,
тўрт қўл билан бекитамиз
шўрлик бошимизни;
икки юракни бараварига ёрамиз
дардларига чидалмай,
яғир бўлади икки елкамиз юкларини кўтариб;
армон кўпайса,
икки фарёда куйлаймиз —
(ит ҳам тингламайди бизни)
иккаламиз мунглашиб ўлтирамиз
ўшанда...

2002

Албатта,
шаҳзода, сенга
Ҳамлетни ҳикоя қиламан.
Фақат жавоб бер:
«Дониё...» — нима эди?

Энг муҳими шу:
Дониёнинг нима эканлигини билиш.
Қолгани — кураш, интиқом, «ўлиш ва қолиш»;
ақдан озиш ва ақдан тошишлар —
Дониёнинг нималигини англаганидан сўнг
рўй беражак.

Албатта,
Ҳамлетни ҳикоя қиламан.

Сен боргин энди, шаҳзода,
Дониё нималигини англаб кел —
буни англамасанг,
падарингнинг қотилини
«ота» деб қучишинг мумкин,
тож ҳам кийишинг мумкин —
бошингда эъзозлаб юрмоғинг мумкин тавқи
лаънатни;
бировнинг ёлғонини такрорлашинг мумкин —
чинга ўхшатиб;
худога эмас,
таъзим этмоғинг мумкин бир бадкирдор бандага;
юзингга тупириб кетмоғи мумкин ҳақиқат —
сен эса уни ҳақорат этмоғинг мумкин,
ёлғоннинг малайига айланиб.

Демак, гап — Дониёда.

Хуллас,
шаҳзода, ҳикояни бошладим:
«...Ҳамлетлигимда
мен учун
ўзга фожеа йўқ эди асли —
Дониёнинг зиндонлигидан бошқа...»

Бахт эса — Ҳамлетликда
мангу қолишдир.

2002

* * *

Ўзи бир ёғиб ўтишга арзийди
одамнинг умри.
ёғ, умрим, кўнгиллар кўкарсин!

Фақат эркин ёғ,
яна минг бор ёғадигандай.

2002

* * *

Ҳаво дим.
Осмонда булутлар қотган.
Шамоллар қўл-оёқсиз — буталар тагида ётар.
Дарахтларнинг бир-бирига айтадиган дарди йўқ —
суҳбат тарк этган боғни.
Чумолилар инларига кириб кетганлар.
Қушлар ташлаганлар сайрашни —
фақат қарғалар қағиллар.

Юраклар безовта,
бошларда оғриқ,
оғир уйлар чўккан кўзларнинг тубига.
Аммо қаттиқ нафас олишдан ҳам чўчийди
бу дунё.
Сабр — мутеликка ўтиб бўлган,
қаноат — қулликка.

«Қилт» этган бир шамол қўзғолса эди,
Бир қатим шамол —
Ёмғирдай тўкилиб кетарди барча,
ёмғирдай...

2002

* * *

Чумчуқлар — ҳаракатда,
чумчуқлар — сайрашда:
бетартиб жонсарақликка турмушлари тўлган.
Бу бетартибликда
уларнинг
яшаши — гўзалликка ўхшаш...
Деразадан қараб турибман,
ҳовлига чиқолмайман —
ҳовлига чиқсам,
чўчиб учиб кетар улар — бараварига —
бу гўзалликдан.
Тартиб — чўчишдан ҳам яралишини эса
кўргим келмаяпти
бу маҳал...

2002

* * *

У гунг эмас,
(сезиб турибсан)

аммо

бу тош жавоб бермас
нима десанг ҳам.

Хуллас,

ҳали анча бўшсан
тош билан
суҳбат қурмоққа.

2001

* * *

Ёмғир ёғишини сезиб,
чумолилар
мамлакатларининг
дарвозасини ёпдилар.

Ёмғир ёғишини сезиб,
инларига кирди одамлар,
ёхуд бошлари узра
тутдилар
митти осмонларни.

Ёмғир ёғишини сезиб,
чигиркаларнинг чириллаши
кўчиб кетди,
қўшилиб
қурбақалар сайрашига.

Фақат дарахтлар
уйларига киролмаяптилар —
юрагимнинг
ташқарида
қолганини кўриб.

2001

* * *

Барг чиқариш қайда?..

Ҳатто куртак отмоққа ҳам
мадорим йўқдир.

Энди келмайдими
мен учун
баҳор?

Ҳаёт,
ҳеч бўлмаса,
яна бир
сарғайт...

2001

* * *

Йиғлаганим йўқ,
Қичқиряпман.

Ҳар қичқирғимдан
қушдай учиб чиқар
юрагим.

Ўқ теккан
қушдай.

Худойим,
юрагим оғрияпти.

Яшаш —
қичқирикқа айланди,
худойим.

2001

* * *

Фусса...

Кечиб ўтиб бўлмас
сўнгсизлигидан.

Ёшга айланмайди
хазон тошлари.

Ҳеч кимга етмайди овозим эса.

Сомон йўлидан ҳам одамлар олис.

Юрагимни чақирсам,

Тангрининг ўзи
келадигандай.

2004

* * *

Кузак келди.

Парвардигор!
Дунёингга
қандай
сигамаман энди?!.

1999

* * *

Ҳеч нарса
қилганим йўқ эди.

Фақат
дунёни алдаётганларини кўриб қолдим.

Фақат
«дунёни алдаманг» дедим
шунда мен.

Шунда мени
ёмон кўриб қолди
алданаётган дунё.

Шунда ҳам
уни

яхши кўравердим
мен.

1999

* * *

Энг ёруғ йўл
қалблар орасидадир.

Энг қайноқ йўл —
лаблар орасида.

Энг даҳшат йўл
ёвлик йўлидир.

Энг совуқ йўл —
айрилиқ йўли.

Энг азиз йўл
меҳрнинг йўлидир.

Энг юксак йўл —
оллоҳнинг йўли.

Энг оғир йўл эса,
инсоннинг умридир,
азизим...

1999

* * *

Одамни тўрт тарафдан сиқиб келдилар,
Кичирайиб борди одам.

Аввал оламидан айрилди.

Сўнгра Ватанидан.

Кейин тинчлигидан,

кейин оиласидан,

кейин ишидан,

кейин асабидан...

Борган сари
кичирайиб борди одам.

Танига муштдай йиғилди.

Кичкина муштга айланди одам.

Эҳтиёт бўлинг,
муштга айланди одам!..

1999

* * *

Осмон,
жафоларинг жонимдан ўтди.

Мен сени кўтариб турибман, ахир!

Зўриқиб турибман.

Мана, қўлларим
елкаларимдан узилиб кетди...

Нега қулаб тушмаяпсан, осмон?

1999

* * *

Вақт тезлашгани йўқ.

Чунки дарахт қадим тезликда барг очаяпти.

Қадим тезликда алмашаяпти фасллар.

Ер ҳам айланаяпти қадим тезликда.

Биз ҳам қадим одамлардай

туғилишдан ўлим сари бораяпмиз

қадим тезликда.

Ўйлаб топганимиз

бу автолар,

тайёралар,

ракеталар эса

бесабрликдир, холос.

1999

САБРНИНГ БЕСАБР ПАРЧАЛАРИ

* * *

Шамол,
ўтиб кетаверамизми?
Бир иш қилсак-чи!
Бу дунёга ўзимизни қолдириб кетсак-чи,
шамол?..

* * *

Боғ,
бу дарахтни нега қуритдинг?
Сигмадими бу шўрлик шундай кенг қучоғингга?

Қўлимдаги болтани эса
энди ўзинг овут, боғ..

* * *

Тоғ,
Даштни ҳурмат қил.

Сен даштта айланганингда,
тоғ бўлади
дашт...

* * *

Тоғ,
сен қандай тоғ бўлдинг
бир жойда туравериб?

Юрганингда
нима бўлар эдинг,
тоғ?..

* * *

Тоғ,
тоғим!..
Бир тошингчалик сабр бер менга.

Бағрингда ётай тош каби
Бойсунга термулиб.

Денгизга шайланган булоққа
кўксимни босиб,
юракни ютиб тош ичимга,
бошимдан
турналар ўтганда —

жимжит,
йиғлаб ётай, тоғ...

* * *

Эй!..
Ким бор?
Гаплашадиган ким бор?
Юракни тушунадиган ким бор?

Бир-биримизни тушунишимиз учун
бизни худо яратган эди, ахир!..
Эй!..

* * *

Воҳ!..
Оғриқдан бошқа нима бор?

Бечора жоним,
кетавер...

Бошқа яхшилик қилолмайман сенга.

* * *

Гапимиз
қолмаган бўлса,
сукунатимиз
қолгандир, ахир...

* * *

Ғанимларим ҳам ўладими,
у дунёга борадими улар ҳам?

Оббо!
Яна овора бўлади улар
нариги дунёда ҳам
мени
ўлдиравериб.

* * *

Тош!..
Бунча юмшоқсан, тош!

Бошимни ургани
ҳеч нарса қолмади дунёда!..

* * *

Гул!..
Сен билан қоламан бу кеча —
ёнингда ўлтираман
бўйингни ҳидлаб.

«Мангу яшайман» десанг,
йиғлайман
сенга эшиттирмай.

Сени суйган одам
сени узиб кетгунича
тўймай боқаман сенга.

Аммо
у одамга уқтир:
сени деразага қўймасин.

Айт,
«қабрнинг деразаси бўлмайди»,
деб айт.

* * *

Сой,
бунча хушҳавосан!
Толларинг тагида
шабода яралар...

шабоданга
кўнглимни
ювсам...

...оғринмайдими,
шабоданг?..

* * *

Бошимга
тош ёққан кечаси
тош ёққанини билмай ўлтираверибман.

Бошимга
тош ёққан кечаси
бошимга ёмғир ёққандай
юраверибман
осмоннинг тагида бемалол.

Қўшиқ ҳам айтибман бунинг устига,
яна севгилимнинг лабларидан ўпибман
ўзимни унутиб,
(бунинг устига) ҳадис ўқибман
парвардигордан қўрқиш ҳақида...

Тошлар ёғаверибди —
мен эса қалдирғоч уясини
илондан қўриқлабман ўша маҳали.
(Деразадаги гулларга
сув қуйганим ҳам эсимда).

Энди ҳамма тошлар
ёнимда —
дўст каби меҳрибон
кезарлар.

Мен қўшиқ айтсам —
жим эшитарлар
ичларига чўкиб.

Улар тошлиқдан хафалар.

Бир нимадир бўлгиси келар уларнинг...

...мени ўлдироладиган.

* * *

Эй!..
Қорни оч!..

Мени кечир,
шеърим нон бўлмаяпти
сенга берай десам...

Эй!..
Қорни оч!..
Худо қайсимизни
кўпроқ хўрлади?

* * *

Йўловчи,
адашмайсан,
боравер...

Фақат
икки йўл бор:
раҳмоннинг ва шайтоннинг йўли.

Аммо
билиб қўй,
шайтонни чорласанг,
дарҳол етиб келар;
раҳмоннинг ҳузурига эса борилади,
йўловчи...

* * *

Тоғ!..
Сен оғирлик қилмаган
заминга,

мен
оғирлик қиляпман,
тоғ...

* * *

Қандай ҳазинлик!

Ҳеч ким йўқ,
Бутун дунёда ҳеч ким йўқ.

Суҳбат дамларига етиб келдикми,
юрак?

Қандай ҳазинлик!

Жисмимиз ҳаёт билан тўлган.

Бу суҳбатдан сўнг,
иккимиз баробар ўламиз,
юрак...

* * *

Балиқ,
ерда нима қилиб юрибсан?

Бир пасда
оловда ўртанганинг нимаси,
бир фаслда қоврилганинг?..

Менинг жонимга балли! —
элик йил яшадим
ерда.

* * *

Осмон,
сен ҳам
сал кўтарил!
Озгина балаңд бўл!

Мен
бўйимни
неча марта кесдим,
ахир?

* * *

Раҳмат,
лабим!

Болдан
воз кечган лабим,
раҳмат!

Энди сўзлар
яралганидай
қоғозга тушади-да...

* * *

Жоним!..
Оғрима-да энди!..

Сени ҳам
тишимдай
суғуриб ташлайми ё?..

* * *

Воҳ, пешонам!..
Воҳ, пешонам!..

Бу қисматни ҳеч кимдан кўрганим йўқ!..

Ҳеч ким,
сенга бу қисматни ҳеч кимдан кўрганим йўқ,
деяпман!..

Воҳ, пешонам!..
Воҳ, пешонам!..

«Пешонам» десам,
дунё, сен нега ўқрайиб қарайсан?

Пешонамга
худо эмас,
сен ёзаётганингни
айтмаяпман-ку,
дунё...

* * *

Кузнинг доно япроғи!

Тупроққа айтдинг:
«Тезроқ чирит жисмимни!».

Илдизга айтдинг:
«Тезроқ сўриб ол!..»

Наҳот,
яна барг бўласан,
кузнинг доно япроғи?

* * *

Тупроқман...

Илдиз,
бир ишорат этсанг бас —
ернинг зулматида асрлаб ётган
жонимни бераман
баргларимга.

• Бир ишорат этсанг бас.

Чунки илдизлик эски касбим.

Одамлигимда ҳам
илдиз эдим асли,
илдиз...

* * *

Юрак,
бизга нима бўлди?

Денгиз — бизга саёз:
сузсак,
ботиб қолаяпмиз балчиққа.

Осмон — бизга паст:
учолмай, ўрмалаб юрибмиз.

Қиш — бизга иссиқ:
ёнаяпмиз оловда,

Ёз — бизга совуқ:
саратонда музлаяпмиз.

Баҳоримизни эса кўрганимиз йўқ.

Юрак, нима бўлди,
Недир бу кўргулик?

Майли, бораверамиз дорга ҳам.

Аmmo,
айтиб қўяй:
барибир денгиз — саёз,
осмон эса жуда пастдир.

1999

* * *

Ўлим судраб борар —
ушлаб қолай десам,
эккан дарахтларимнинг
биттаси ҳам йўқ.

Ўлим судраб борар —
ким кесиб, йўқ қилди
эккан дарахтларимни?

Эккан дарахтларим
униб чиқмасдан
ким ўлимга топширди мени?

Нега мунча чуқур экдим
бу дарахтларни —
кимга фойдаси бор
минг йилдан кейин кўкарса...

Минг йилдан кейин кўкарса,
ўлим нима дейди уларга,
нима дейди уларга бу номард ўлим.

Қайдан топади
минг йил ўсадиган жавобни —
ўзи арзимаган
бир ўлим бўлса...

1999

* * *

Бунча офир бўлмасанг, тупроқ.
Бир сўз демайсан.

Ёки тушунмайсан
Менинг тилимни.

Ёки тушунмасликка ўзингни
оласан.

Қанча бесабрни кўргансан,
тупроқ.

Бир сўз демайсан.

Биласан, тинчгина ухлаймиз,
совуқ бағрингга
босганингдан сўнг...

1998

* * *

Қичқирикдай
оқиб тушди ёш
кўзингдан.

Уни юзингдан
сидириб учди,
шамол.

Энди шамол бу кеча йиғлайди
сенинг овозинг билан
деразам тагида.

То ёшга айланганимча
йиғлайди энди.

Фақат қўрқма,
мен тарафда шамоллар
ўлиб кетган —
қўрқма...

1998

* * *

Шувоқ иси келди
Шамолдан.

Бойсундан келдингми,
шамол?

Шошмай тур,
Мен ҳам ҳозир
Бойсунга бораман.

Шошмай тур,
Озгина қолди
шамолга айланишимга...

1998

* * *

Мен баҳор бўлмоқчи эмас эдим —
буғдой кўжарсин деб
баҳор бўлдим.

Мен ёз бўлмоқчи эмас эдим —
буғдой пишсин деб,
ёз бўлдим.

Куз бўлмоқчи эмас эдим —
ер шудгор бўлсин деб
куз бўлдим.

Мен қиш бўлмоқчи эмас эдим —
ҳатто қиш бўлдим...
сен учун.

Энди ором ол!
Қаварган қўлларинг зирқираб,
печканинг ёнида чўзилиб ётгин!

Менга...

«Бу йил ҳам ўтди» деб
хўрсинишинг
етади менга.

1999

СЕВГИ

Қоронғулик
қўрқмасин деб
юлдузларни ёқиб қўйди
кеча.

Сен
қўрқма деб
тушларингга кирдим мен.

Сен
фақат
туш ичра яшадинг,

Мен ҳам
адо қилолмадим
кезиб —
тушингни ...

1999

* * *

Кечаси ошхонада
тушлар айқаш-уйқаш.

Гўшт туш кўрар
сигирлигини.

Мевалар
дарахтларига осилар.

Даласига думалаб кетмоқда
карам.

Музхонада қўнишган помидорнинг
тушига киради қирмизи қуёш —

О, тушларнинг ҳаммаси маъсум!

Фақат қозон босинқирар,
Фақат қозон.

1998

* * *

Тун ярим.
Ҳамма ухлаган.

Деразамга
қўнди, бир қуш.

Қўзлари безовта.
Тумшуғи билан
Ойнани уриб-уриб қўйди —
Морзе алифбосида.

Тушундим,
қушларнинг шоири экансан!
Дори берайми
юрагинг оғриган бўлса;

ёки митти юрагингга сифмадими шеъринг —
шу сабабдан
уйқу ва қўрқув тарк этдим сени?

Энди яшамоқчимисан
мен каби —
учишни
ёдингдан чиқариб?

1998

Дунёда ҳаяжон йўқ.

Япроқ хазонга айланмоқда беҳаяжон.
Сув булутга,
булут ёмғирга,
дарё денгизга...

Беҳаяжон кечмоқда
бу айланишлар.

Фақат сен
тинмайсан, юрак!
Тўлғонасан
ҳаяжонга тўлиб.

Тошқинлама!
Бу дунёда сир йўқ —
тупроққа айланасан сен,
юрак,
тупроққа.

Юрак эса
тупроқдан ташқарига
бир «оҳ»ни
экиб кетмоқчи —
инсон шу«оҳ»дан
қайта яралади деб...

*Ватан ҳақида
икки шеър*

* * *

Яшашга не етсин!.. Дунё — сеҳрли,
Ўлгунча сеҳрига тўймайди кўзинг.
Бошингдан гоҳ нурдай қуяр меҳрни,
Гоҳ тошлар ёғдирар — етмайди тўзим.

Гоҳо қорин ғамида чекасан заҳмат,
Обру талашмоқдан гоҳ дилда тугун...
Аммо чин яшашни истасанг, фақат
Ўзбекистон учун яшамоқ мумкин.

Ўлим ҳам бор нарса — калхатдай учар
Чумчуқдай жонингни бергани қурбон.
Бировнинг титраган товуши ўчар,
Биров ўз ғамида адои тамом.

Майли, ўлимни ҳам айлагин ҳурмат,
Бандаси дунёдан битта жон қарздир...
Чиндан қурбонликка жаҳд қилсанг, фақат
Ўзбекистон учун жон бермоқ арзир.

Мангу яшамоқнинг сирими? Ошкор!
Бекорга ҳар тараф урингайдирсан:
Магарким, жон бердинг юрт деб неча бор,
Ончаким, қайтадан тирилгайдирсан.

2000

МАКТУБ

Сенга ҳеч нарса қилолмадим,
Ватан.

Фақат дардқашинг бўлдим:

жоним оғриди,
умрим қисқарди —
телбавор тўлғондим
оғриқларингда.

йиғласанг,
кўз ёшинг
юрагимга тушди;

кувонсанг,
қувончинг
кўзларимга.

Ҳа, яна...
Шеърлар ёзиб,
кўнглингнинг бир заррасини қурдим —
росту чин мақомида.

Шу.
Мени кечир.

Берадиган бошқа ҳеч нарсам қолмади.

Энди
фақат
бир ҳовуч
тупроғингга айланмоқчиман,
Ватан.

2006

НАСИҲАТ

Дунё
ва одам ҳақида ёз.

Худо
кўнглингда солганини ёз
дунё
ва одам ҳақида.

Одам ҳақида
одам айтганини ёзма.

Умуман,
бировнинг
гапига кирма
шеър ёзаётганда.

Ҳатто ўзингнинг ҳам.

чунки
ҳамма ёлғонларни
ўзинг
ёзгансан,

барча
чин сўзларинг
Олоҳдандир.

2004

Сўнги кўнирок

*Китоб қатигаги
китоб*

БУХОРОДА САЙР

Иброҳим Ҳаққулга

Қаср бобом.

Қўрғон бобом.

Минор бобом.

Қилич бобом.

Қўрқинч бобом.

Қалқон бобом.

Ботир бобом.

Ўкинч бобом.

Асир бобом.

Сабр бобом.

Хор-зор бобом.

Гадо бобом.

Адо бобом.

Тупроқ бобом,
тупроқ бобом,
тупроқ бобом,
тупроқ бобом,
тупроқ, тупроқ,
тупроқ, тупроқ,
тупроқ...
тупроқ бобом...

Изли бобом,
Изсиз бобом.

Бухоронинг ўртасида
Лол турибман:
Ҳар гард — бобом,
Ҳар дард — бобом...

2007

* * *

Қувонч билан эдим.
Қувонч кетди —
Ташвиш билан қолдим.

Ташвиш билан эдим.
Ташвиш ўтди —
Қайғу билан қолдим.

Қайғу билан эдим.
Қайғу ютди —
Дунё билан қолдим.

Дунё билан эдим,
Дунё чўқди —
Севги билан қолдим.

Севги билан эдим.
Севги унутди —
Ҳижрон билан қолдим.

Ҳижрон билан эдим,
Ҳижрон йиқитди —
Армон билан қолдим.

Армон билан эдим,
Армон тинитди —
Кўнглим билан қолдим.

Кўнглим билан эдим,
Кўнгила юксалди —
Ўзим билан қолдим.

Ўзим билан эдим,
Ўзни йўқотдим —
Оллоҳ билан қолдим.

2006

МУЛОҲАЗА

Бу одам енгилган бўлса,
кўп жанг қилгандир;

синган бўлса,
кўтаргандир дунёни;

ғамгин бўлса,
севгандир
жонининг борича;

Ёшени яшамай,
ўлган бўлса,
умрини тез яшагандир...

Бу одам ҳақида
ёлгон
тўқиётган бўлсак,
ҳақиқати кўпдир
бу одамнинг.

2006

* * *

Бизни бахт яратган.

Қишлоқдаги онамизга
ўхшаш бахт.

Аммо уни
ташлаб кетдик.

Баъзан соғиниб
кўргани борамиз.
Яйраймиз уйида.
Аммо
Меҳмонлигимизни
сезиб турамиз.

Бахтдан наридаги ҳаёт
барибир бизники.

Кетиш керак...

Бахт бизни қучоқлаб
хайрлашар,
Лабида табассум,
кўзларида ёш.

Баъзан бахт
соғиниб кўргани келади.

Ўшанда байрам.
Болаларга ўхшаб қоламиз.

Бирдан кетишга ҳозирланар.
«Қол», деймиз.
Аммо сўзларимиздан
самимият қочганини,
аллақачон сезган.
Аниқ билади
бебахтликка кўникканимизни.

Маҳкам қучоқлаб
хайрлашар.
Ўпиб,
ҳидлаб хайрлашади.

«Бир онгина
бахтни кўрсак эди,
ўйлаймиз
юрак орзиққанда,
Бир дамгина дийдорига тўйсак».

Бир куни бахтни
кўмгани борамиз.
Йиғлаймиз.

Англаймиз:
биз ўлдирганмиз
бу бахтни;
бизни соғиниб
ўлган бу бахт.

Энди
бизни йўқлаб,
ҳеч ким келмайди.
Энди биз
ҳеч кимни
йўқлаб бормаймиз.

Энди бемалол
яшаш мумкин.
Энди бемалол
ўлсак ҳам бўлаверади...

2006

ШОДИ АКА ВА ДАРАХТ ҲАҚИДА ҲИКОЯ

1

Ишхона
дерзасининг рўпарасида дарахт.

— Дарахт, —
дейди унга Шоди ака, —
бугун ишга кечикиб келдим.
Хўжайин қовоғини уйиб ўтди.
Юрагим зирқираяпти.
Ахир, нафақадаман.
Ишдан бўшатиб юборса..
Ҳали чиқармаган икки қизим бор.
Ўғлимга кунимиз қолмасин —
у келиннинг ихтиёрида.
Келиним эса,
мени қачон ўларкан, деб
кутиб юрибди.
Уни ҳам тушунса, бўлади.
Уйимиз тор.
Ўн киши турамиз.
Мен ишбилармон эмасман.
Ўғлим ҳам менга ўхшаган.
Кучимизни сотиб кун кўрамиз.
Топганимиз нонга аранг етади.
Ишбилармон бўлмасанг,

бу дунёга келма экан.
Мабода келсанг ҳам,
тезроқ ўлиб кетганинг яхши...
Айтгандай,
сен сезмаяпсанми, дарахт,
об-ҳавога ҳам бир бало бўлган,
қон босим
бошимни ёрай деяпти.
Дори олай десам,
йўлкирага пул қолмайди.
Маошга эса уч-тўрт кун бор...
Дарахт, кечирасан,
сенга айтмасам,
дардимни кимга айтаман?
Ахир, одамларнинг дарди кўп...
Майли...
Энди ишлай.

Шоди ака ишга киришади.
Аммо каллага иш кирадими?..

Хўжайин қовоғини солиб ўтирибди.
Уй эса тор.
Боши оғрияпти.
Маошга уч-тўрт кун бор.
Келин...

Уйга ҳам боргиси келмайди.

Дарахт эса,
деразанинг тагидан кетмайди негадир.
Шоди аканинг фами кўп.
Унга суҳбатдош керак.
Фами кўп одам
суҳбатдош топмаса,
қаноти йўқлигини эсдан чиқариб,
деразадан учиб чиқади баъзан...

2

Шоди ака
жонига қасд қилгани йўқ.

У учиб кетмоқчи бўлди
бу ҳаётдан.

Бунинг устига,
кесган эдилар
дераза тагидаги дарахтни.

2006

**ТУРФА ОСМОНЛАР
ҲАҚИДА ШЕЪР**

Бировнинг осмони
чексизлик қадар юксақда.

Бошқанинг осмонига эса
қўл ҳам етади.

Кимдир эгилиб
яшаяпти
осмонининг остида.

Кимдир осмонини
ноилож
кўмган.

Сенинг
осмонинг эса
оёқлар тагида —
тепкилатиб юрибсан,
нодон одам.

2006

НАВОИЙ

Бир қарасам,
ташқарида куз,
бир қарасам баҳор;
гоҳ ёзда нозланиб ётар ташқари,
гоҳ қорда қалтираб...

Ҳар лаҳзада — шу.

Хулмас, чексиз Астробод.

Бош олиб кеттим келар!
Қаёққа?
Борай десам,
Ҳирот йўқ.

— Ҳирот!..
Чинқираман бетиним.

Дунё садосиздир!

Воҳким,
Астробод билан тугар,
Фақат Астробод билан тугар —
бу дунёнинг
барча йўллари.

2006

ҚУШПАРВАР ОДАМ

Рост сўзлар
фалақда
учар.

Қанотлари
толган.

Қўнгани
юррак
йўқ.

Ерни йўқотиб қўйган
тайёралар каби
учади
рост сўзлар.

Пастда
ёлғонлар
ўқ узар фалакка.

Пастда
ёлғонлар
юрракларни
қамрар.

Пастда
юрраклиги
қолмади
юрракларнинг.

Фалақда эса
соғинч каби,
ғурур каби,
жасорат каби —
Чин Сўз деган
қушларнинг тўдаси учар:
озод-озод,
эркин-эркин.
Қўшиқлари турфа,
қанотлари минг мақомда пирпирар.

Қушпарвар одам эса
ерга қўндиришни билмайди
уларни:

фақат тўрга туширар;

фақат қафасга қамайди;

тутқич бермасларини
оттиради ҳам ҳатто.

Энг суйган қуши
товуқдир
қушпарвар одамнинг.

2006

* * *

Турмуш — қирқ бош аждарҳо:
бирини янчиб ўтдим,
бирини санчиб ўтдим —
ўттиз саккизи аммо,
соларкан даҳшат фавфо —
соғ қўймади, ютди-ё.

Турмуш — қирқ бош аждарҳо —
ўлдирсам яна барпо:
ғамдан кетайин десам,
бахтга етайин десам,
қирқ боши қирқта бало,
ямламасдан ютди-ё.

Турмуш — қирқ бош аждарҳо,
қирқ боши қирқта юҳо,
мени тутгани тутган
тинмай ютгани ютган,
воҳ, қанчалар ютилдим,
жанда бўлдим, титилдим —
турмуш — қирқ бош аждарҳо,
таңдан жондай ситилдим.

Турмуш — қирқ бош аждарҳо,
эрмагига мен — танҳо:

оёғим юриб толди,
томирим қуриб толди,
жигар қон бўлиб толди,
сабр онг бўлиб толди,
тонгим шом бўлиб толди.
Турмуш — қирқ бош аждарҳо —
бору йўғимни олди.

Турмуш — қирқ бош аждарҳо!
Мана, етди-ку фано:
ўтдим — умрим таҳлика,
худди чумоли алфоз...
Ҳаёт — пари малика —
тушимга кирди холос.

2006

БАЙРАМ КУНИ

Бир қизалоқ —
бошдан оёқ кийими янги,
туфлилари бежирим,
нағмаланган сочлари чиройли,
эшикхонанинг олдида турар.
Худди фариштадай,
бир силкинса учиб кетгуси.

Байрамга ўхшайди бу қизалоқ,
бу қизалоқ байрамнинг худди ўзи.
байрам шундай бўлади:
кўзлари ёниб туради байрамнинг,
у ҳаммани яхши кўради,
байрамни ҳам яхши кўради барча.

Байрам шу қизалоқнинг ўзи...
туфлиси қирилгунча,
кўйлаги кир бўлгунча,
қўшни болалар
калака қилгунча —
байрамнинг ўзидир бу қизалоқ.

2006

* * *

Кунларда — йўқ озор.
Ҳол — мувозанат:
На-да маломат бор,
На-да адоват.

Таңда — тиниқ ором —
Зилол руҳ фасли.
Вақт, энди йўқ армон,
Таслимман, таслим.

Инсонлик баҳрида
Тугади рўзим.
Қолди сўз — тангрига
Айтгувчи сўзим.

Чақмоқларга учраб
Ёнмагандайман;
Ҳозир
дунё ичра
Қолмагандайман.

2004

* * *

Мен азобдаман,
сенга айтсам...

Қўлимдан ҳеч нарса келмайди.

Қўлим — калта.
Шу қадар калтаки,
кўрганларимни ёзай десам,
қоғозга етмайди.

Қоғоз билан
кўнгил орасида эса,
беорлар яратган зўравонлик
ва мен — жони шириннинг
қўрқуви бордир.

2004

ХУДБИН

Ўзида яшайди
бу одам,
аммо ўзининг деразаси йўқ,
эшиги йўқ, ўзининг.

Ҳеч кимни кўрмайди.
Ҳеч нарсани эшитмайди.

Кулмайди
бировга қўшилиб,
йиғламайди биров учун.

Деразаси йўқ,
Эшиги йўқ,
Дунёси йўқ.

Фақат
тутунчиқарар
карнайи бордир.

2006

* * *

Бу одам
ҳар бир қадамини
минг ўлчайди.

Ўлчаш билан овора бўлиб,
дўстлардан
ажралиб қолди.

Кутиб ўтирадими
шиддатга тўла юраклар
унинг ўлчовларини?

Улар кетди:
бири заҳматга,
бири ростликка,
бири қабрга...

Бу одам эса, уларни
таниганидан қўрқади.

Мана,
у
юриб бормоқда
тор кўчадан.

Ҳар қадамини
босишдан аввал
анча ўйланиб қолар —
сўнг ўзича
тоза жойга қўяди
оёғини.

Чанг тегмаса бўлди,
Кир бўлмаса бас...

Аммо
негадир
ундан
чанг қўнаётгандай туйилар
ерга,

ундан
ер
кир бўлаётгандай.

2006

* * *

Тоғларни-ку уйғотса бўлади,
бирок
булоқ каби оқиб кетади-да.
Тошларни ҳам уйғотса бўлади,
бирок
гулларга айланади-да.
Болани ҳам уйғотса бўлади,
бирок
йўлларда жувонмарг ўлади-да.
Юракни ҳам уйғотса бўлади,
бирок

сигмайди-да бу торликларга.
Имонни ҳам уйғотса бўлади,
бирок
жонингни азобга қўяди-да.
Дунёни ҳам уйғотса бўлади,
бирок
бошқа дунё қуради-да...

2007

МУШКУЛОТ

1

Умрида
бир марта ҳам
ўлмаган одам,

сен билан
нима ҳақида
суҳбатлашай?

2

Умрида
бир марта ҳам
тирилмаган одам,

сен билан-чи?

2007

СЎНГИ ҚЎНФИРОҚ

Қирқ беш дақиқага бўлиб ўтирмас,
бу қўнфиноқ сўнги, сўнги, сўнги... Сўнг
танаффуссиз ҳаёт. Юксаклигу паст
аралаш-қуралаш. Чалкаш сўлу ўнг.
Ҳамма тарқалади. Ҳамма кетади
оилага, ишга, кўнгил раъйига –
кимдир режасига онда етади,
кимдир югурару қолар жойида.

Бу қўнфиноқ сўнги, сўнги, сўнги... Сўнг
«Сабр қилгин. Чида. Ҳаёт шудир. Кўн!».

Кетишар – орзуга, чинга, ёлфонга,
кимдир тошқин яшар, ким эса турғун.
Ҳўв у, бораётган эса имонга,
юраги ёрилиб ўлади бир кун.
Кетишар – бойликка, камбағалликка,
зиё таратгани, тирик ўчгани;
бирова хизматида тургани тикка,
бирова юрагига ўтдай тушгани.

Бу қўнфиноқ сўнги, сўнги, сўнги... Сўнг
тиним йўқ. Вужуду юрак – талатўм.

Кетишар – ташвишга, очу тўқликка,
тобора, тобора баҳордан нари:
қориннинг қувончи оша – йўқликка,
руҳнинг ғуссасида – мангулик сари.
Кимдир бу ҳаётга қўшади ҳаёт,
оламда ўзидан олам тузади;
кимдир Шайтанатни этади обод,
Оллоҳнинг равишин кимдир бузади.

Бу қўнфиноқ сўнги, сўнги, сўнги... Сўнг
қадр – юрак эмас, қадр – чўнтак – сўм.

Кетишар – шуҳратга, онга, юракка,
мағлубият сари, фолиблик сари –
кимдир ўз номини ёзар юксакка,
кимнидир ютади тубанлик қаъри;

кимдир озоод этар, кимдир қамайди,
кимнингдир ҳибсда ҳур бўлар сўзи;
кимнингдир ҳаётин ўлим ямлайди,
кимнидир ўлдирар ҳаётнинг ўзи.

Бу қўнғироқ сўнгги, сўнгги, сўнгги... Сўнг
Ҳалол, ҳаром, эгри... — йўл мўлдир, йўл мўл!

Бу қўнғироқ сўнгги, сўнгги... Бошланди!
«Тановар»ми, вальсми — нақадар гўзал!
Ҳазин бир туйғудан кўзлар ёшланди —
Ихтиёрдан нари не бўлмоқда ҳал?
Тақдир эса қалбада, елкада, бошда —
Ҳар такта турибди тоғ каби босиб.
Иложи қолмади куйлашдан бошқа,
Кўнгилни сўнгги бор қанотдай ёзиб.

Муסיқага чўмгин, муסיқага чўм!
Бу қўнғироқ сўнгги, сўнгги, сўнгги, сўнг...

2007

ДУНЁНИ БЎЛИБ ОЛИШ

Камбағал бизники.	Бойлар сизники.
Ҳақиқат бизники.	Ёлғон сизники.
Қайғулар биздандир.	Шодликлар сиздан.
Ташвиш бизга тобе.	Беғамлик сиздан.
Ямоқ бизникидир.	Бутун сизники.
Озодлик биздандир.	Қафас сизники.
Кўнгил бизнинг подшоҳ.	Қорин сизники.
Бизнинг уй хароба.	Сарой — сизники.
Манглай тер бизники.	Ҳаром сизники.
Биз Ҳақнинг қулимиз.	Дунё сизники.

Энди буёғининг ўзи бўлинди:

Оллоқ бизникидир.

Шайтон сизники.

2004

СЕА

Булут шамолга ортди
Ёғин тўла танасин...
Қирда шаталоқ отди —
Чопди апрел жаласи.
Сойлар тўла сел оқди,
Анқиб татарон бўйи.
Лойқа оқди, ел оқди,
Эркини селга қўйиб.
Оқди қари харсанглар:
Ҳурлик этибми таъсир —
Айиқ каби лапанглаб,
Урилиб ола-тасир.
Зил вужуди ҳаракат
Завқин туйиб, уриниб,
Оқди босиқ иродат
Бир-бирига суруниб.
Тошлар бир жойга етди:
Шиддатида қолмай ҳол,
Сел тушдай ўтди кетди —
Не қолди — ғамми, иқбол?
Фақат захни бағрига
Сабрдай босиб, оғир
Тошлар қолди, тангрига
Соме диллардай фақир.
Улар туйиб ҳаётни —
Метин танлари оша —
Ҳаракатнинг лаззатин
Мангу ҳис қилиб ётар...

2006

* * *

Сўзларни самовий ранглар ўради.
Ҳар бир жилосида руҳ — қават-қават.
Қай бир юксакликдан келиб сўрадинг:
— Мени севасанми?
— Севаман абад.

Сўзлар чин шиддатда ҳаприқиб оқди,
Тақдиру умрга отиб идизлар...
Негадир бизларга ачиниб боқди,
Деразада турган қари юлдузлар.

2006

**ВАҚТИНЧА КЕЛМАЙ ТУРГАН
ВОҚЕАЛАР ҲАҚИДА
ШЕЪР**

Ҳали
уй кенг дунё.

Ҳали кўнгилга
ёлгон сиғмайди.

Ҳали
қаттиқ сўзларнинг
барчаси — юмшоқ.

Ҳали лаблар самимий —
лабларга ичирар ҳаяжонини.

Ҳали
араз
қайтиб кирар эшиқдан
беғубор жилмайиб.

Ҳали тўрт томон йўл.

Ҳали эшик фақат эшик.

Ҳали
айланганимиз йўқ
эшиксиз деворга.

2006

* * *

Бу аёл чиройли,
Доно, меҳрибон —
Соғу омонлигим
Сўрайди ҳар он.
Туну кун хат йўллар,
Меҳри — саховат.
Шеърлар тинглашга ҳам
Топади тоқат.
Ишни битирару
Югурар ишга.
Бу аёл ҳаётда,
Кўнгилда, тушда...
Майли, «севаман» дер,
Майли, йиғлайди...
Мени унутишин
Ҳали билмайди.

2006

* * *

Умр шомга етиб келган чоқ,
Менга бу бахт нечун берилган?..
Оқ бўйнингга бир шода мунчоқ
Икки ўрам қилиб терилган.
Бўлингансан мингга (қайдасан?):
Бири ҳазин, боз бири ҳарбли...
Дарднок-дарднок сўзлар айтасан —
Дард ичинда барчаси қалбли.
Супуринди ташвиш қаъридан,
Бўй таратар атиргул кўнглинг.
Сен қувончдан жуда нарисан,
Фожиага туташган сўнглинг.
Барчага шоҳ қисмат зайлини
Шаҳд этасан кўлда тутмоққа...
Мунчоғингни ечсам, майлими,
Айланмасдан туриб сиртмоққа?

2007

КЎНИКМА

Бу кун — менман.

Ташқарига чиқ,
Мусаффо ҳавом
юзларингга юзини босар.
Кўзларингни қувонтирар
ям-яшил дарахтларим.
Йўлкаларни
ёмғирларим ювиб қўйган.
Осмоним мовий —
кўнглим билан артганман уни.
Қуёшга эса, севгимни қўшдим!

Бу кун — менман.

Саёҳат қил унда
бегона мамлакатни томоша қилгандай...
Эркин нафас ол.
Кун кўрмагансан.
Яйра...

Аmmo
сен
бир пасда
уйингга кирасан.

Кўниккансан
шу уйда ўтиришга —
гарчи унда
кун бўлмаса ҳам.

2006

* * *

Еру осмон кўл бўлди-ё,
Ёмғир мунча мўл бўлди.
Лойли селлар йўл бўлди-ё,
Оқиб ўлмоқ ўнг бўлди-ё,
Дока рўмол ҳўл бўлди.

Дока рўмол ҳўл бўлди-ё,
Қуритмоққа қуёш йўқ,
Жала бўлди, дўл бўлди-ё,
«Ишқдан кечсанг — ўл» бўлди-ё,
Чидамоққа бардош йўқ.

Кўнгли нотинч, кўнгли нотинч —
Тақдир ҳолланиб турар.
Ташқарига боқмоқ — қўрқинч:
Дока рўмол, дока рўмол
Дорда солланиб турар.

2007

ЭРТАККА ИҚТИБОС

— Одам, буюр! Бажо этум
Не истасанг дунёда!..

Мен балиқни озод қилдим
Ва ташладим дарёга.

— Буюр!..

Яна жилпанглади
Қармоқ учуда балиқ.
Яна уни сувга отдим —
Мангу ҳурлик бер, холиқ!

— Буюр!..

Олтин бўлмай ўлгур,
Яна қармоққа баңди...
Жонворга боз ҳурлик бердим —
Эртақ ҳамиша танги.

Аммо балиқ фарёд урди,
Ғами сигмай дунёга:
— Қармоғига илинманглар,
Яна ташлар дарёга!..

2005

**УЏДОВ СЎЗЛАРГА БОҒДА ЁЗИЛГАН
ШАРҲЛАР**

О!.. — дарахт барг очибди.

Вуй!.. — боғ гулга кўмилган.

Уҳ!.. — нималар қиляпти бу Аямажуз?

Вой-буй!.. — ҳосилнинг кўплигини!

Бай-бай!.. — боғ тўла мева. Тўкилиб ётибди.

Ие!.. — бир барг сарғайди.

Оҳ!.. — хазонрез.

Уф!.. — бунча ғамгин бу имиллаган ёмғир?

Уҳ!.. — Яйдоқ шохларни оралаб, бир зарра қор учиб ўтди...

Демак,
тугади уңдов сўзлар.
Энди баҳоргача
босиқ суҳбатдир...

2004

Хотима ғринда
икки шезр

Ҳали тушунмасдан недир сабаби,
 Кўча ўртасида тўхтаб қоламан.
 Қор узра қизил гул кўрганим каби
 Мен эски бир сўзни топиб оламан.
 О, қайси бобомнинг эзилган даври
 Миямга бир томчи қонин ташлади.
 Хаёлимнинг шакли, қалбимнинг ҳоври —
 Жонимга қўшилиб титроқ бошлади.
 Бобо!
 Мен тирикман!
 Тирикман, бобо!
 Тилимда сен айтган сўзларнинг таъми.
 Бошимда калхатдай айланса дунё,
 Куйлаб юбораман ногоҳ сен каби!
 Сен каби довдираб юрибман бедор
 Боқолмай юракнинг поралигига.
 Бобо! Сўзлар ётган қанча қабр бор —
 Сен билан Усмоннинг оралиғида.
 Сен билан ўртамиз кетгунича тун,
 Кундузларнинг бари сўйилган — фидо.
 Бобо, иккимизни ажратмоқ учун
 Дорга осилгандир қанча алифбо.
 Бу тупроқ — пок хокнинг қоришган армон,
 Бу осмон — ҳайратда қотган кўзларинг.
 Бобо, «вой, болам» деб инграйди ҳамон
 Ёвуз гулханларда ёнган сўзларинг.
 Бобо, тиллиларга тилагин имон,
 Сўзбозликдан айир, айир гуноҳдан...
 Байрам керак эмас, байрамим осон —
 Мен эски бир сўзни топиб оламан.
 Асрлар чангини артаман ундан,
 Кўринар қалбингнинг шакли — йўсини...
 У сўзни сен каби айтаман чиндан,
 Юракка кетади ногоҳ қўшилиб.

Чекинар чайналган, бегона сўзлар,
Хоин офизларнинг жуфтланмас лаби.
Эски сўз қимтиниб ҳаётга қайтар,
Бадарга қилинган исёнчи каби.
Юртингга суянчиқ бўлмадим, бобо,
Ёруғ қилолмадим бирор рўзини —
Рози бўл! Жонимни эзғилаб аммо,
Ҳибсдан чиқардим битта сўзини.

2

Бу байрам тугамай — сабаби нима? —
Яна ҳайрат ичра тўхтаб қоламан.
Камбағал хазина топгани каби
Мен янги бир сўзни топиб оламан.
Жайдари — келган йўқ — аён — хориждан,
Қалбимдан нур олиб ўсгани аён,
Қаранг, қайтмаяпти, ахир, ёнишдан,
Гарчи мазмун — аниқ, шаклида — поён.
Боборуҳ! Унга ҳам ўзинг мадад бер!
Асра номуси йўқ хоиндан мудом!
Ундан мазмун топсин ҳақиқату шеър,
Ҳибсга тушмасин бу сўз ҳеч қачон.
Ахир, куни кеча ёвлар пойига
Хоинлар сўйганди ўзбек тилини.
Рухим! Қара мудом сўзнинг раъйига —
Адашмай кўрсатсин инсон дилини.
Ҳақдан кечган аввал нутқида сотқин —
Сўзни ҳақиқатдан этади жудо.
Бу сўзни фидокор тилига солгин,
Гапирса — фалақда энтиксин худо...
Шаҳар ўртасида турибман ҳозир,
Сўзларнинг кайфидан чайқалиб мастон:
Балаң эшитилар юрак овозим,
Ҳақиқат гаплашар руҳ билан равон...

1993—1998

* * *

Юрагимга киргандим,
Чиқолмай қолиб кетдим.
Бу дунёнинг дардида
Ўтиндай ёниб кетдим.

Сўрама, бу дунёда
Рўзгорим нечун заҳмат —
Мен юракни пиёда
Кездим — ҳар лаҳзам ҳайрат.

Йўл юрдим юрагимда —
На манзилу, на работ.
Дунё мени хор этди,
Мен уни этдим обод.

Баъзан бахтни кумсадим:
Ёниб соғинч ўтида,
Шеърлар ёзиб йиғладим,
Юракнинг бир четида.

Ўйлама, кетарида
Бир нима олиб кетди...
Кирганим йўқ дунёнга,
Юракда қолиб кетдим.

2006

ЎЗИМ ҲАҚИДА МАЪЛУМОТЛАР

Мен — Усмон Азим
Бойсунда туғилиб,
Тошкентда яшаяпман,
кўнглимда яшаяпман,
дунёда яшаяпман
ва бир аёлниг юрагида.

Дунё — рўзгоримдай:
уни ўйлайвериб,
сочларим оқарди.

Гарчи шоирман,
тушдан боқмадим дунёга,
англадим — у тошдир.
ҳамма қатори яшадим
шу тош ичра —
кўкаришга уриндим:

кўкармоқ офир —
суякларим майишди,
юрагим тилка-пора,
асабларда саноқсиз қисқа туташув...

Ёлғондан уялдим.
Қочмадим ёмондан —
шу сабаб ўт олди
хонумоним менинг.

Ҳаёт — китоб эмас дейишса,
кулдим,
чунки ўзим кўрганман
(неча бор)
ҳаётнинг сатрларга кирганини...

Ҳақиқатга
чоҳдалигида ҳам
сифинавердим.

Қарашларим кўп ўзгарди:
чунки фикрим ўсди,
ақлим ўсди,
ҳаёт дарс берди
бошимга уриб —
уриб...

Фикри ўзгармаганлардан
ҳадиксирадим,
чўчидим қўли муштлардан,
даҳоларни эса
бир бечора қурбон билдим.
Бечора қурбонлар!

Эрта сездим
дунёнинг торлигини:
тўрт тарафга урилавериб,
пешонамда қолмади пешона.
Англадим —
фақат осмонга интилиш мумкин,
Фақат кириш мумкин ерга.

Аниқ айтдим ҳамма нарсанинг исмини:
тоза — тоза,
ифлос — ифлос,
ҳалол — ҳалол,
ҳаром — ҳаром...
Умримни дўзах қилди бу ҳаромилар!

Ҳаётга ишонгандай
ишондим ўлимга ҳам —
у билан кўп гаплашдим
ҳаёт ҳақида:
энг гўзал шеърларим ўша суҳбатлардан.

Фақат худодан қўрқдим.
Фақат худога шукур қилдим.
Худо берганини олдим интилиб.

Англадим:
ўлсам,
ҳар ким ўзича дафн этар мени:
болаларим ўзича,
Тошкент ўзича,
Бойсун ўзича
дунё ўзича.

Мени бор бўйимча
ҳеч ким
кўмолмас.

Хуллас,
мен — Усмон Азим —
ишончли қўллардаман:
Худога топширганман ўзимни,
ўзимга ўзимни васият қилганман...

2006

МУНДАРИЖА

Муқаддима ўрнида уч шеър

«Ҳеч ким билан ишим йўқ»	4
«Қандай сукунат!»	5
«Ариқдан сув ичсак»	6

Сўнги хат

«Кузак хонамгача бостириб келди»	8
«Деразамдан ёғду тушди»	8
«Охир голиб келди кўнгилинг майли»	9
«Мен сени деб савобларга урдим бош»	10
«Майда русумлардан тамом кечасан»	10
«Сен тонгда уйғондинг»	11
«Умр сенсизликда ўтиши ёмон»	11
«Соғинишдан ўтдим»	12
«Сенсиз кулдим...»	12
«Гул юзини кўрмасдан»	13
«Мен сени соғиниб»	14
«Сен яшар кўчадан мастона юрдим»	15
«Шам ёнар»	16
«Лўли кўшиқлари»дан	17
«Сезиб тонг бўйини — қушлар уйғонди»	18
«Кўзни қамаштирган куёшнинг нури»	19
«Маънолар йўқолди сўзларимиздан»	19
Бежавоб севги	20
«Азоб!.. О, сенсизлик!»	21
Сархушлик	22
Кийиниш	23
Сўнги хат	24
Соғинч	25

Ўзимга саяҳат

«Ким айтди? Ҳеч кимга шеър ёзганим йўқ»	36
«Юзларга ажин тушди»	37
«Оромим йўқ менинг, уйқум йўқ менинг»	37
«Осмон кўм-кўк»	38
«Ўзимга мен янги ҳаёт тўқидим»	39
«Тун эримас. Тун тошдир»	40
«Йиллар карвони ўтди»	41
«Энди фақат яшаш мен учун оздир»	42
«Дунё оғир ўйинчоқ»	42
«Гулнинг тикон бўлганига ишонаман»	43
«Зўрлик ва Озодлик жанг-жадалда»	44
Ҳаёт билан суҳбатлардан	44
«Бу кечада қоронғулик гич»	45
«Деворнинг тагида ўтирибман жим»	46
«Ажиб ўзгаришлар бўлар мен билан»	46
«Бир парча қора булут»	47
«Хабарсизлиғда, вох, беҳолман...»	47
«Ҳар заррадаким вулқоннинг авжи бордир»	47
«Бизнинг ҳам бу умр бир жойга етди»	48
«Кимлар нима экди бу далаларга...»	49

Ҳориш	50
Мангу умид	51
«Мен – Мажнун...»	52

**Бахшиёна
Мавзулар**

«Йўлларга асир тушмоқ даври етган»	62
Ёдгорнинг Ултонтоз жаллодларига айтганлари	63
Станслар	64
Яна бир эртак ёхуд...	65
Жаллолиддин лашкари	66
«Эрликка – фақат шох»	67
Базм	70
Чўлпон	71
Чўлпон. Ваганни севмоқ	72
Чўлпон. Севги	73
Файзулла Хўжаев монологи	74
Устозим Шухрат ака хотирасига	76
Бўзлов	78
Шавкат Раҳмон хотирасига шеърлар	79
Саратон	81
Эркин Парданинг умри	83
Тўлепберган Қайиббергеновга	84
Шавкат ва Муҳаммадга	84
Кузги йўл. Онаминг маракасига бориш	85
«Тарихнинг ёдида – бўрини эмган...»	86
«Ҳаё шиддатимдан»	87
Бўри	87

Қофия

«Кун ботди...»	90
«Бахтнинг уйига етсам»	90
«Булар – моллар...»	91
«Ёлғизлигимнинг...»	92
«Сени йўқотиб қўйдим»	92
«Осмон битта эмас»	93
«Ўлсам...»	94
«Қушлар ҳуркак»	94
«Бир осмон чексизлик!»	95
«Сизга боладай қарайман.»	96
«Бевақт ёмғир ёғиб ўтди ўтган кун»	97
«Юр, бирга-бирга дунёни кезамиз!»	98
«Албатта, шаҳзода...»	99
«Ўзи бир ёмғир ёғиб ўтишга арзийди...»	100
«Ҳаво дим...»	100
«Чумчуқлар – ҳаракатда»	101
«У гунг эмас...»	101
«Ёмғир ёғишини сезиб...»	102
«Барг чиқариш қайда?»	102
«Йиғлаганим йўқ»	103
«Ғусса...»	103
«Кузак келди»	104
«Ҳеч нарса қилганим йўқ эди»	104
«Энг ёруғ йўл...»	105

«Одамни тўрт тарафдан сиқиб келдилар»	106
«Осмон, жафоларинг жонимдан ўтди»	107
«Вақт тезлашгани йўқ»	107
Сабрнинг бесабр парчалари	108
«Ўлим судраб борар...»	116
«Бунча оғир бўлмасанг, тупроқ»	117
«Қичқириқдай оқиб тушди ёш»	118
«Шувоқ иси келди»	118
«Мен баҳор бўлмоқчи эмас эдим»	119
Севги	120
«Кечаси ошхонада...»	120
«Тун ярим...»	121
«Дунёда ҳаяжон йўқ»	122

Ватан ҳақида икки шеър

«Яшашга не етсин»	124
Мактуб	125

Сўнги қўнғироқ Китоб қатигаги китоб

Насиҳат	126
Бухорода сайр	128
«Қувонч билан эдим»	129
Мулоҳаза	130
«Бизни бахт яратган»	130
Шоди ака ва дарахт ҳақида ҳикоя	132
Турфа осмонлар ҳақида шеър	134
Навоий	135
Қушпарвар одам	136
«Турмуш — қирқ бош аждарҳо»	137
Байрам куни	138
«Кунларда — йўқ озор»	139
«Мен азобдаман»	139
Худбин	140
«Бу одам ҳар бир қадамини...»	140
«Товларни-ку уйғотса бўлади»	142
Мушкулот	142
Сўнги қўнғироқ	143
Дунёни бўлиб олиш	144
Сел	145
«Сўзларни самовий ранглар ўради»	146
Вақтинча келмай турган воқеалар ҳақида шеър	146
«Бу аёл чиройли»	147
«Умр шомга етиб қолган чоқ»	147
Кўникма	148
«Еру осмон кўл бўлди-ё»	148
Эртакка иқтибос	149
Уңдов сўзларга боғда ёзилган шарҳлар	150

Хотима ўрнида икки шеър

«Ҳали тушунмасдан недир сабаби»	152
«Юрагимга киргандим»	153
Ўзим ҳақида маълумотлар	154

УСМОН АЗИМ

ФОНУС

Шеърлар

«Sharq» нашриёт-матбаа
акциядорлик компаниясининг
Бош таҳририяти
Тошкент — 2010

Муҳаррир *Улўбек Раҳимов*
Бадий муҳаррир *Музаффар Аъламов*
Техник муҳаррир *Раъно Бобохонова*
Саҳифаловчи *Мастура Апхамова*
Мусаҳҳиҳ *Юлгуз Бизаатова*

Босишга рухсат этилди 30.12.2009. Бичими 84x108^{1/32}. «BalticaUZ»
гарнитураси. Офсет босма. Шартли босма тобоғи 8,40. Нашриёт-
ҳисоб тобоғи 5,78. Адади 3000. Буюртма № 5036. Баҳоси шартнома
асосида.

**«Sharq» нашриёт-матбаа акциядорлик
компанияси босмахонаси, 100000,
Тошкент шаҳри, «Буюк Турон» кўчаси, 41-уй.**